

De interpretatione editio nis secunde lib. i. s.

Eiusdem Boetii libri περὶ ἑρμηνείας ἀριστοτέλους eadem traductio: et in eam Commentariorum editio nis secunde liber primus.

Alexander in comentarijs suis hac se impulsurum cā p̄nunciat sum̄ p̄fisse longissimum ex̄positionis laborem. q̄d̄ in multis ille a prioribz sententijs scriptorum dissideret. Mibi vero maior persequendi operis causa est: q̄ non facile quisq̄z vel transserendi vel etiam cōmentandi continuam sum̄pserit seriem: nisi q̄ ve-

getius preteritatus priores postremosq̄z analyticos si vertendo aristotelem latino sermōi tradidit: sed trāserendo themistium q̄d̄ qui utrosq̄z legit facile intelligit. Albinus quoq̄z de eisdem rebus scripsisse p̄hibetur cuius ego geometricos quidem libros editos scio de dialectica v̄o diu multumq̄z questos reperire nō valui. Siue igitur ille oīno tacuit: nos pretermissa dicemus: siue aliquid scripsit. nos quoq̄z docti viri imitati studium in eadem laude versabimur. S; quāq̄z multa sint aristotelis que subtilissima philosophie arte celata sunt. Hic tamen ante oīa liber nimis et acumine sententiarum: et verborum breuitate constrictus est. Quocirca plus hic q̄z in decem predicamentis et positione sudabit. Idē ergo qd̄ vox sit diffiniendū est. hoc enim perspicuo et manifesto omnis libri huius patefiet intentio:

Ulagoge ad hunc librum.

Vox est aeris per linguā percussio: que per quasdam gutturis partes: que arterie vocantur: ab animali p̄fertur. Sūt enim quidam alii soni: qui eodem p̄ficiuntur flatu: quos lingua non percutit: vt est tussis. hec enim flatu fit quodam per arterias egrediente: s; nulla lingue impressiōe format: atq̄z ideo nullis subiacet elementis scribi enim nullo modo potest. Quocirca hec vox non d̄r sed tantum sonus. Illa quoq̄z potest esse diffinitio vocis: vt eam dicamus sonum esse euz quadam imaginatione significandi. Vox namq̄z cū emittitur significationis calicuius causa p̄fertur. Tussis vero cum sonus sit nullius significationis cā surrepit potius q̄z p̄fertur. Quare quoniam flatu noster ita se habet: vt si ita percutiat atq̄z formetur vt solum eum lingua percutiat: vox fit: si eum lingua ita percutiat: vt terminato et circumscripto quodam sono vox creat: locutio fit: que grece dicitur lexis. Locutio enim est articulata vox. neq̄z enim hunc sermonem. idest lexin dictionē dicemus iccirco q̄ p̄basin dictionem interpretantur lexin v̄o locutionem. Cuius locutionis partes sunt littere: que cum coniuncte fuerint: vnam efficiunt vocem coniunctam compositamq̄z: que locutio predicatur. Siue autēz aliquid q̄ cumq̄z vox significet. vt ē hic sermo homo: siue omnino nihil: siue positum alicui nomen significare possit ut est bliciri. hec enim vox cum per se nihil significet posita tamen vt alicui nomen sit: significabit: siue p̄ se quidem nihil significet: cum alijs vero iuncta designet: vt sunt coniunctiones: hec omnia locutiones vo-

cantur: vt sit propria locutionis forma vox composita que litteris describitur. vt igitur sit locutio voce op̄ est. idest eo sono quem percutit lingua. et vt vox ipsa sit per linguam determinata in eum sonum qui inscribi litteris possit: s; opus est eo sono quem percutit lingua. sed vt hec locutio significatiua sit. illud quoq̄z addi oportet vt sit aliqua significandi imaginatio: p̄ quam id quod in voce vel in locutione est p̄feratur. Aut certe ita dicendum sit. si in hoc flatu quez per arterias emittim̄: sit lingue sola percussio: vox est. Si v̄o talis percussio sit vt in litteras redigat sonum locutio est. q̄ si vis quoq̄z quedam imaginationis addatur: illa significatiua vox reditur. Concurrentibus igitur his tribus lingue percussio: articulo vocis sonitu imaginatione aliqua p̄ferendi fit interpretatio. Interpretatio namq̄z est vox articulata p̄ seipsam significans. Quocirca nō omnis vox interpretatio est. sunt enim animalium ceterorum voces: que interpretatio nis vocabulo non tenentur. nec omnis locutio interpretatio est: iccirco (vt dictum est) sunt locutiones q̄dam: que significatione carent et cum per se quedam non significant: iuncta tamen cum alijs significant: vt coniunctiones. Interpretatio autem in solis per se significatiuis et articulatis vocibz p̄manet. Quare cōuertitur vt quicquid sit interpretatio: illud significet. Et quicquid significat: interpretationis vocabulo nūcupetur: vnde etiaz ipse quoq̄z. Aristoteles in libris quos de arte poetica scripsit: locutionis esse partes syllabas et coniunctiones tradidit. Quare syllabe in eo q̄ sunt syllabe nihil omnino significant. Coniunctiones v̄o cōsignificare quidem p̄st: per se v̄o nihil designant. Interpretationis v̄o partes hoc libro constituit nomen et verbum: que. s. per seipsa significant. nihilominus quoq̄z orationem interpretationis esse constat: que et ipsa cū vox sit et significatiuis partibus iuncta: significatione nō caret. Quare quā nō de oratione sola s; et de nomine et verbo: nec vero de sola locutione sed et de significatiua locutione que est interpretatio: in hoc libro ab Aristotele tractat. Iccirco quā verbis atq̄z nominibus et significatiuis locutionibz nomen interpretationis aptat: a cōmuni noīe eoz de quibus in hoc libro tractatur. i. ab interpretatione ipse quoq̄z liber de interpretatione. inscriptus est: cuius expositionem nos. s. q̄z maxime a porphirio: q̄z etiaz a ceteris trāsferētes latina oratione digessimus. Hic. n. nobis expositio: et intellectus acuminis et sententiarū dispositione videt̄ excellere. Erūt ergo interpretationis due prime partes nomen et verbū. his enī quicquid ē in aī intellectibz designatur. his namq̄z tot̄ ordo orationis efficit. et inquantuz vox ipsa quidē intellectū significat: in has duas (vt dictum ē) secatur partes nomen et verbū: inquantū vero vox p̄ intellectū medietatē subiectas intellectui res demonstrat. Significatiū vocū. At. numerū in. r. predicamenta partitus ē. Atq̄z hoc distat libri huius intentio a predicamentoz in denarijs multitudinē numerositate collecta: q̄ hic quidē tñ de nūero significatiū vocū cum querat quantū ad ipsas attiet voces: q̄ significatiuis vocibus intellectus animi designent. q̄ sūt simplicia quidē nomina et verba: ex his v̄o cōposite orationes. Idem predicamentoz v̄o hec intentio est de significatiuis rerū vocibus dicere in tñ q̄stuz eas animi medietas significat intellectus. vocis enim quedā q̄litas est nomen et verbū q̄ nimirū illa ipsa. r. predicamēta significant. Decē nāq̄z predicamēta nunq̄z sine aliq̄ verbi qualitate vel nominis p̄ferūt. Quare erit libri hu-

De interpretatione editionis secunde lib. i.

hinc intentio de significatiuis rerū vocib⁹ in tm̄i quan-
tum cōceptiōes animi intellectusq; significant. de de-
cem at̄ predicamentis libri int̄tio in eius cōmētario
dicta est: qm̄ sit de significatiuis rerū vocibus: quot
partibus distribui possit eaz significatio in tm̄i quan-
tum p̄ sensū atq; intellectuū medietatē res subiectas
intellectibus voces ipse valeant designare. In opere
vō de arte poetica non eodē mō diuidit locutionē: s̄
oēs oīno locutionis partes appositū confirmans esse
locutionis partes elementa: syllabas: cōiunctiōes: ar-
ticulos nomina: casus: verba orōnes. locutio nāq; nō
in solis significatiuis vocibus constat: sed sup̄grediēs
significatiōes vocū ad articulatos sonos vsq; cōstitit.
Quelibet enim syllaba vel quelibet alia vox: que scri-
bi litteris potest: locutionis nomine continetur: que
grece d̄r̄ lexis. Sed non eodē mō interpretatio. huic
nāq; nō est satis: vt sit hm̄di vox: que litteris valeat
annotari. sed adhuc vt aliquid quoq; significet. p̄
dicamentorum vō in hoc ratio cōstituta est: i quo be-
due partes interpretatiōis res intellectib⁹ subiectas
designant. Nam quoniam decem res omnino in omni
natura repiuntur decē quoq; intellectus erūt: quos
intellectus quoniam nomina ⁊ verba significant decē
omnino erunt predicamenta: que verbis atq; nomi-
nibus designentur. duo vō quedaz sunt idest nomen
⁊ verbū: que ipsos significant intellect⁹. Sunt igitur
elementa interpretationis verba ⁊ nomina proprie vō
partes quibus ipsa constat interpretatio: sunt orōnis.
Orationū vō alie sunt perfecte: alie imperfecte. per-
fecte sunt: ex quibus plene id quod d̄r̄ valet intelligi
imperfecte vō in quibus aliquid adhuc anim⁹ pleni⁹
expectat audire: vt est socrates cum platone. Nullo
enī addito adhuc orōnis intellectus p̄det ac titubat:
⁊ auditor aliquid vltra expectat audire. Imperfectaz
vō orationū ptes. v. sunt deprecatiua: vt iupiter oīpo-
tens precibus si flecteris vllis. Da deinde auxiliū pa-
ter: atq; hec omnia firma. Impatiua: vt vade age na-
te voca sepheros ⁊ labere pennis. Interrogatiua: vt
dic mihi dameta cuiū pecus: an melibeī. Vocatiua:
vt o pater o hominū rerūq; eterna potestas. Enūcia-
tiua in qua veritas vel falsitas inuenitur. vt p̄cipio
arboribus varia est natura creandis. huius autem
due partes sunt. est nāq; ⁊ simplex oratio enūciatiua
⁊ composita. simplex: vt dies est: lux est. cōposita vt si
dies ⁊ lux ⁊. In hoc igitur libro arist. de enūciatiua sim-
plici oratione disputat: ⁊ de eius elementis nomine. s.
atq; vō. Que qm̄ significatiua sunt: ⁊ significatiua
vox ⁊ articulata interpretationis nomine cōtinet̄: de
cōmuni (vt dictum est) vocabulo librū de interpreta-
tiōe appellauit. Et theophrast⁹ quidē in eo libro quē
de affirmatione ⁊ negatione cōposuit: de enūciatiua
oratione tractauit: ⁊ stoici quoq; in his libris quos
πρὸ ἀξίως καὶ ἀτὸν appellant: de eisdem nihilomin⁹
disputant. sed illi quidem ⁊ de simplici ⁊ de non sim-
plici orōne enūciatiua speculantur. Ap. vō in hoc li-
bro nihil nisi de sola simplici enūciatiua oratione cō-
siderat. Asp̄sius quoq; et alexander sicut in aliis Ari-
stotelis libris: in hoc quoq; cōmentarios edidere. sed
vterq; aristotele de oratiōe tractasse p̄nūciat. Mā si
proferre aliquid oratione (ut aiunt ipi) interpretari ē
de interpretatione nimirū liber veluti de oratione p̄-
scriptus est: quasi vō sola oratio: ⁊ non verba quoq;
⁊ nomina interpretationis vocabulo cōcludat̄. Eque
namq; ⁊ oratio ⁊ verba ac nomina: que sunt interpre-
tationis elementa: nomine interpretationis vocant̄.

Sed alexander addidit imperfecte sese habere libri
titulum. neq; enim designare de qua oratione perferri
p̄ferit. multe namq; (vt dictum est) sunt orationes: s̄
adiendum vel subintelligendum putat de oratione
illum scribere philosophica dialectica. idest qua ve-
rum falsumq; valeat expediri. Sed qui semel solam
orationem interpretationis nomine vocari recipit. in
intellectu quoq; ipsius inscriptionis errauit. cur enim
putaret imperfectum esse titulum: qm̄ nihil de qua
oratione disputaret: adiecerit: vt si quis interrogans
quid est homo. alio respondente animal. culpet ac di-
cat imperfecte illum dixisse quid sit. qm̄ nō sit omnes
differentias persecutus. Qd̄ si huic idest homini. sūt
quedam alia cōmunia ad nomē animalis: nihil tamē
impedit perfecte demonstrasse quid homo esset: eum
qui animal dixerit. Siue enim differentias addat quis
siue non: hominem animal necesse est esse. Eodē quo-
q; modo ⁊ de oratione si quis hoc concedat primum
nihil aliud interpretationem dici nisi orationem: cur
qui de interpretatione inscripserit ⁊ de qua interpre-
tatione dicat non addiderit: culpetur. Non enim est
satis eum libri titulum etiam de aliqua continenti cō-
munionem fecisse: vt nos eum ⁊ de nominib⁹ ⁊ verbis
⁊ oratiōibus: cū hec omnia vno interpretatiōis nomi-
ne continerēt̄: supra fecisse docuimus: cū hic liber ab
eo de interpretatiōe nominat̄. s̄ q; addidit illā interpre-
tationē solā dici: qua in oratione possit veritas ⁊ falsi-
tas inueniri: vt ē enūciatiua oratio: fingentis est (vt
ait porphyrius) potius significatiōes noīs q̄ docen-
tis: atq; ille quidē ⁊ in int̄tiōe librū: ⁊ in titulo falsus
est: sed non eodē mō de iudicio quoq; libri huius
erat Andronicus enī librū huic Aristote. cē nō putat:
quē alexā. vere fortiterq; redarguit. Quē cū acutus
diligētēq; arist. librorū ⁊ iudicē ⁊ repertorē iudicauit
rit antiquitas: cur in huius libri iudicio sit falsus: p̄-
sus est magna admiratiōe dignissimū. Nō cē namq;
ppriū aristotelis. hic conat̄ ostendere quoniam quedā
aristo. in principio libri huius de intellectibus animi
tractat: quos intellectus aīe passiōes vocauit: ⁊ de his
se plenius in libris de aīa disputasse commemorat. ⁊
quoniam passiones anime vocabat vel tristitiā vel gau-
dium vel cupiditatē vel alias hm̄di affectiōes dicit
andronicus ex hoc p̄bari huic librū aristote. nō cē: q;
de hm̄di affectiōibus nihil i libris de aīa tractauit
set: nō itelligēs i hoc libro aristotelem passiones aīe
nō pro affectiōib⁹: sed pro intellectibus posuisse. hic
alexan. multa alia addit argumēta. cur hoc opus ma-
xime aristote. eē videatur. Ea nāq; dicūt hic que sen-
tentis aristote. que sunt de enūciatiua oratione cōsen-
tiant. Illud quoq; quod stilus ipse propter breuitatē
pressior ab aristote. obscuritate non discrepat: vel q;
theophrast⁹ vt i alijs solet cū de silib⁹ reb⁹ tractat q;
scz ab aristotele ante tractata sunt: in libro quoq; de
affirmatione ⁊ negatiōe iisdē aliquib⁹ verbis vti: q;
bus in hoc libro aristoteles vsus ē. Idē quoq; theo-
phrastus dat signū huic aristote. librū eē. in oibus. n.
de quib⁹ ipse disputat post magistrū: leuiter ea tāgit
que ab aristotele dicta aī cognouit: alias vō diligen-
ti⁹: res nō ab aristotele tractatas exequit̄. hic quoq;
idē faciat. nā q; aristoteles hoc libro de enūciatione
tractauit leuiter ab illo transcurra sūt: q; vō magister
eius tacuit: ipse subtiliori mō cōsiderationis adiecit.
addidit quoq; hāc causā: qm̄ aristote. qdē de syllogis-
mis scribere animatus nūq; id recte facere potuisset
nisi quidā de propositionib⁹ annotaret. Nibi quoq;
videt̄

ut hoc subtiliter perpendentibus liquere hunc librum ad analyticos esse preparatum. Nam sicut hic de simplicibus propositionibus disputat ita quoque in analyticis de simplicibus tantum considerat syllogismis: ut ipsa syllogismorum propositionumque simplicitas non ad aliud nisi ad continens opus aristotelis pertinere videatur. Quare non est audiendus andronicus: qui pro passionum nomen hunc librum ab aristotele operibus sepe separat. Aristoteles enim iccirco passiones anime intellectus vocavit: quod intellectus quos sermone dicere et oratione proferre consuevimus: ex aliqua causa atque utilitate profecti sunt. ut. n. dispersi homines colligerentur: et legibus vellent esse subiecti: ciuitatesque condere: utilitas quaedam fuit et causa: quocirca que ex aliqua utilitate veniunt: ex passione quoque venire necesse est. Nam ut diuina sine ulla sunt passione ita nulla illis extrinsecus utilitas valet adiungi. Que vero sunt passibilia: semper aliquam causam atque utilitatem quibus sustententur inueniunt. Quocirca huiusmodi intellectus qui ad alterum oratione proferendi sunt: quoniam ex aliqua causa atque utilitate videtur esse collecti: recte passiones animi nominati sunt. Et de intentione quaedam: et de libri inscriptione: et de eo quod hic maxime aristotelis liber esse putandus est: hec dicta sufficiant. Quid vero utilitatis habeat: non ignorabit: qui sciet qua in oratione veritas constat et falsitas. In sola enim enunciativa oratione hec consistunt. id est vero que diuidant verum falsumque: quod verum diffinitive. vel que varie et mutabiliter veritatem falsitatemque partiantur. que verum iuncta dici possunt. cum separata valeant predicari que separata dicantur. cum iuncta non sint predicata. que sunt negationes cum modo propositionum que eorum consequentia. aliaque plura in ipso opere considerator poterit agnoscere. quare magna experitur utilitatem. qui animam cura alicuius inuestigationis aduerterit. Sed nunc ad ipsius aristotele verba veniamus.

Primus oportet constituere. quid sit nomen. et quid sit verbum. postea quid negatio et affirmatio. et enunciativa. et oratio: **L**ibrum inchoans de quibus in libro ordine tractaturus sum: ante proposuit: ait enim oportere prius de quibus disputaturus est diffinire. hic enim constituere diffinire intelligendum est: determinandum namque est quid hec omnia sint id est quid nomen sit: quid verbum et. que elementa interpretationis esse predicimus. Sed affirmatio atque negatio sub interpretatione sunt. Quare nomen et verbum affirmationis et negationis elementa esse manifestum est. his enim compositis affirmatio et negatio coniunguntur. Existit hic quedam questio cur duo tantum se nomen et verbum de terminare promittat. cum plures partes orationis esse videantur. Quibus hoc dicendum est tantum aristoteles. hoc libro diffinisse: quod tamen illi ad id quod instituerat tractare suffecerit tractat namque de simplici enunciativa oratione quod scilicet huiusmodi est: ut iunctis tantum verbis et nominibus componatur. Si quis nomen iungat et verbum et dicat. socrates ambulat. simpliciter enunciativam fecit orationem. Enunciativa namque oratio est (ut supra memoravi) que huius in se veri falsi ve designationem. sed in hoc quod dicimus socrates ambulat. aut veritas necesse est ut contineat aut falsitas hoc. n. si ambulante socrate dixit est si non ambulante: falsum est: perficit ergo enunciativa oratio simplex ex solis nominibus atque verbis. Quare superfluum est quod rere: cur alias quoque que videntur orationis partes non proposuerit: quod non totius simpliciter orationis sed tantum simplicis enunciationis instituit elementa partiti. quam

quod hec due proprie partes orationis dicende sint nomen et verbum. hec enim per se se utraque significant. Coniunctiones autem vel propositiones nihil omnino nisi cum aliis iuncte designant. Participia vero verbo cognata sunt: vel quod a gerundio modo veniant: vel quod tempus propria significatione contineant. Interiectiones vero atque pronomen nec non aduerbia in nominis loco ponenda sunt: iccirco quod aliquid diffinitum significant: ubi nulla est vel passio nis significatio vel actio. Quod si casibus horum quedam flecti non possunt: nihil impedit. Sunt enim quedam nomina que monoptota vocantur. quod si quis longius ista et proxime petita esse arbitretur: illud tamen concedat quod supra iam diximus. non esse equum calumniari ei: quod non de omni oratione: sed tantum de simplici enunciativa: proponat: quod tamen sibi ad diffinitionem sumperit. quantum arbitratus sit operi instituto sufficere. quod dicendum est aristoteles non omnes orationis partes opere hoc velle diffinire: sed tantum solius simplicis orationis enunciativae: que sunt. scilicet nomen et verbum. Argumentum autem huius rei hoc est: postquam enim proposuit dicens. Primus oportet constituere quid sit nomen et quod verbum. non statim inquit quid sit oratio: sed mox addidit quod negatio et quod affirmatio: et quod enunciativa: postremo vero quid oratio. quod si de omni oratione loqueretur: post nomen et verbum non de affirmatione et negatione: et post hanc de enunciativa. sed mox de oratione dixisset. Illud vero quoniam post nominis et verbi propositionem affirmatiorem et negationem et enunciativam et post orationem proposuit: consistendum est id quod ante diximus non orationis vniuersalis. sed simplicis enunciativae orationis: que diuiditur in affirmationem atque negationem: diuisionem partium facere voluisse: que sunt nomina et verba. hec enim per se ipsa intellectum simpliciter seruant. que eadem dictiones vocantur sed non sole dicuntur. Sunt namque dictiones et alie quoque ut orationes vel imperfecte: vel perfecte cuius: plures esse propter supra iam docui: inter quas perfecte orationis species est enunciativa. Et huius quoque alia simplex: alia composita est. De simplicis vero enunciationis speciebus inter philosophos commentatoresque certat. Auant enim quidam affirmationem atque negationem enunciationi ut species suppositi oportere: in quibus et porphyrius est. Quidam vero nulla ratione contenti sunt: sed contendunt affirmationem et negationem equiuoca esse: et vno quidem enunciationis vocabulo nuncupari. Preedicari autem enunciativam ad utramque ut nomen equiuocum: non ut genus vniuocum: quorum princeps alexander est: quorum contentiones apponere non videtur inutile. Ac prius quod modis affirmationes atque negationem non esse species enunciationis alexander putet: dicendum est. post vero addam qua porphyrius hec argumentatione dissoluerit alexander. namque iccirco dicit. non esse species enunciationis affirmationem et negationem: quoniam affirmatio prior sit prioris vero affirmationem iccirco conatur ostendere: quod omnis negatio affirmationem tollat ac destruat: quod si ita est prior est affirmatio: que subtrahat: quam negatio que subtrahat. si quibus autem prius aliquid et posterius est illa sub eodem genere potest non possunt: ut in eo titulo predicamentorum deum est qui de eis que sunt sit inscribitur. Amplius negatio igitur diuisio est: affirmatio compositio atque coniunctio est. Cum enim dico socrates uiuit: uita cum socrate coniuncta cum dico socrates non uiuit. vitam a socrate disiuncta. diuisio igitur quedam negatio est: et coniunctio affirmatio: compositi autem est coniunctioque diuisio. Igitur affirmatio quaedam est coniunctio. negatio uero compositi coniunctioque est diuisio. Prior igitur est coniunctio: quod est affirmatio. posterior vero diuisio: quod est negatio. Illud quoque adiecit: quod omnis per affirmationem facta enunciativa simplicior sit per negationem

De interpretatione editionis secunde lib. i.

facta enūciatione. Et negatiōe enī pticula negatiua si sublata sit affirmatio sola reliquit. De eo. n. qd est socrates non viuit: si nō particula que ē ad verbū auferat remāet socrates viuit. Simplicior igit affirmatio ē q̄ negatio. Prius vō sit necesse est qd simplici est: in q̄titate ēt qd ad q̄titate minus est: prius est eo qd ad q̄titate plus est. Ois vō oratio quantitas ē sed cuz dico socrates ambulat minor oīo est: q̄z cū dico socrates non ambulat. Quare qm̄ fm̄ quantitates affirmatio minor est: eam priorem quoqz eē necesse ē. Illud quoqz adiunxit affirmationē quēdā eē habitū negationē vō priuationem: sed prior est habitus priuatione. Affirmatio igit negatione prior ē. Et ne singula persequi laborem: cū his aliisqz modis demōstret affirmationem negatiōe priorē esse: a cōmuni eas genere separauit. Nullus. n. spēs arbitrat sub eodē genere esse posse: in quib⁹ prius vel posterius aliqd cōsiderat. Sed porphyrius ait sese docuisse spēs enūciationis eē affirmationē et negationem in his cōmētariis quos in theophrastū edidit. hic vō alexandri argumentationē tali rōne dissoluit. Aut enī nō oportere arbitrari quecūqz quolibet mōdō priora essent aliis: ea sub eodē genere non posse poni. S; quecūqz secundū eē suū atqz subaz priora vel posteriora sūt ea sola sub eodē gñe non ponunt. Et recte dī. Si. n. qcqd quolibet mōdō prius est: cū eo q̄ posterius est sub vno gñe eē non pōt: nec primis substātiis et secundis cōmune genus poterit esse suba. qd qui dicit: a recto ordine rationis exorbitat. Sed quēadmodum q̄z q̄z sint priē et secūde sube: tñ vtreqz eāliter in subiecto nō sūt. et iccirco eē ipsoz et eo pendet. q̄ in subiecto nō sūt. atqz id sub vno sube gñe collocant. ita quoqz q̄z q̄z affirmationes negationib⁹ in oīonis prolotione priores sint: tñ ad eē atqz ad rām ppam equaliter enūciatiōe participant. Enūciatio vō ē in qua veritas et falsitas inueniri pōt. Qua in re et affirmatio et negatio eāles sūt. Eāliter. n. affirmatio et negatio veritate et falsitate participant. Quocirca qm̄ id q̄ sunt affirmatio et negatio: eāliter ab enūciatione participant: a cōmuni eas enūciationis gñe diuidi nō oī. mihi quoqz vī q̄ porphiriū sit sequenda sentētia: vt affirmatio et negatio cōi enūciationis gñe supponatur. Lōga nāqz illa et multiplicia argumenta alexandri soluta sūt: cū demonstrauit porphirius nō modis omnibus ea q̄ priora sunt: sub cōmuni genere cōstitui atqz poni non posse. Sed quecūqz ad esse proprium atqz substantiā priora sunt: illa sola sub cōmuni genere cōstitui atqz poni nō posse. Syrianus vō cui philoren⁹ cognomē est: hoc loco q̄rit: cur pponēs pri⁹ de negatione: post de affirmatione pronunciauerit dicēs. Prius oī conſtituere quid sit nomen: et quid verbum. postea quid negatio et affirmatio. et primo quidem nihil proprius dixit. qm̄ in quib⁹ affirmatio potest et negatio provenire: prius esse negatio: postea vō affirmatio potest: vt de socrate si sanus ē. pōt ei talis affirmatio aptari vt de eo dicatur socrates sanus est: et h̄mōi pōt aptari negatio vt: de eo dicatur socrates san⁹ nō ē. qm̄ ergo in eū affirmatio et negatio poterit puenire. prius euenit ut sit negatio q̄z affirmatio. an. n. q̄z natus eēt potuit de eo dici socrates san⁹ non ē. qui enī nat⁹ nō erat. nec esse poterat sanus. huic illud adiecit seruare arist. cōuersam propositiōis et executiōis distributionē. hic. n. pri⁹ post nomen et verbū de negatiōe proposuit: post de affirmatione: et hic de enūciatiōe tertio de affirmatiōe: postremo vō de oīone: s; ppo

sita diffinitione: nominis et verbi prius oīone: postea enūciationē et affirmationē: vltio vō loco negatiōem determinauit: quā hic post propositiōe verbi: et nōs primā locauerat. Ut igit ordo seruetur cōuersus: iccirco negationē prius ait eē propositā: q̄ in expositiōe ab alexandri quoqz sentētia nō discedit. Illud quoqz ē additum q̄ nō eēt inutile enūciationē genus affirmationis et negationis accipi oportere: q̄ q̄z q̄z (vt dcm̄ ē) ad plationē priorē ē affirmatio: tñ ad ipsaz enūciationem. i. veri falsiqz vim vtrasqz eāliter sub enūciatione aristoteles constituit. Id ēt aristoteles probare dicit. premisit. n. primā negationē: sedam posuit affirmationē que res nihil h̄z vitii. si ad ipsaz enūciationē affirmatio et negatio ponant eāles. que enī nā equalis sunt. nihil retinent contrarii indifferenter accepte. Est igit ordo: q̄ proposuit primū totius oīonis elementum. s. nomen et verbū: post hec negationē et affirmationem. que spēs enūciationis sunt. Quoz genus. i. enūciationem tertiam nominauit: quartā vō orationem posuit: que ipsius enūciationis genus est. et hoz se diffinitiones oīuz datuz esse promisit: quas inter reliquens atqz preteriens et in posteriorem tractatū differens: illud nunc addit: q̄ sunt verba et nōs: aut qd ipsa significant. q̄re aīqz ad verba aristotelis ipsa veniamus: panca cōiter de nōibus atqz verbis: et de his q̄ significāt a verbis ac nominibus disputemus. Siue. n. q̄libet ppetua iterrogatio sit atqz respōsio: siue perpetua cuiuslibz oīationis cōtinuatio: atqz alteri⁹ auditus et itelligētia: siue hic qdē doceat: ille vō discat: trib⁹ his totus orandi ordo pficit: reb⁹: itellectib⁹: atqz vocibus. Res. n. ab intellectu concipitur. Uox vō conceptiōes aī itellectusqz significat. ipsi vō itellectus et concipiūt subiectas res et significant. a vocibus. Cū igit tria sint hec. per que omnis oratio collocutioqz pficit: res que subiecte sunt: itellectus qui res concipiūt: et rursus a vocib⁹ significāt. Uoces vō que itellectus designāt quartū quoqz qdā est: quo voces ipse valeant designari. id autem sūt lre. Scrippte namqz littere ipsas significant voces. Quare q̄tuor ista sunt: vt lre quidē significēt uoces: uoces vō itellect⁹: itellectus aut res cōcipiant: que. s. habet q̄ndam non confusam neqz fortuitā consequētia: s; terminato nature sue ordine cōstāt res. n. semp cōmittatur eum: qui ab ipsis cōcipitur: itellectū: ipsum vero itellectū vox sequit: sed: uoces elementa. i. littere. rebus enim ante propositis et in propria substantia cōstitutis itellectus oriunt. Re; enim semper itellectus sunt: quib⁹ itez cōstitutis mox significatio vocis erigitur. p̄ter itellectū namqz vox penitus nihil designat. Sed qm̄ voces sunt: iccirco littere: quas vocamus elementa. reperte: sūt: quib⁹ vocū q̄litas designatur. ad cognitionem vō cōuersim se se res h̄z. nāqz apud quos eodem sunt littere: et qui eisdem elementis vtūtur: eisdē quoqz nominibus eos ac verbis. i. vocibus vti necesse est: et q̄ vocibus eisdē vtunt: iudē quoqz apud eos itellectus in animi cōceptione versant. Sed apud quos iudez itellectus sunt: eisdē res eoz itellectib⁹ subiectas eē māifestū est s; hoc nulla ratione cōuertit. Illāqz apud quos eedē res sūt: iudemqz itellect⁹: nō statim eedē voces eedēqz sūt littere: nā cum romanus grecus ac barbarus sil videant equū h̄nt quoqz de eo eundē itellectuz q̄ equ⁹ sit: et apud eos eadē res subiecta ē: idēqz a re ipsa cōcipit itellectus. sed grecus aliter equū vocat: alia queqz vox i eā significatiōe romana est: et barbar⁹ ab vtroqz i eā signatione

signatiōe dissentit. quocirca diuersis quoque voces proprias elementis inscribunt. Recte igitur dictum est apud quos eadem res idemque intellectus sunt: non statim apud eos vel eadem voces vel eadem elementa consistere. Precedit autem res intellectus: intellectus vero vocem, vox litteras, sed conuerti hoc non potest, neque si littere sunt: mox aliquid ex his significatio vocis existit. Dominibus namque qui litteras ignorat: nullum nomen quolibet elementa significant: quippe que nesciunt, neque si voces sunt: mox intellectus esse necesse est. Plures enim voces inueniuntur: quae nihil omnino significant, nec intellectui quoque subiecta est res semper sunt enim intellectus sine re vlla sibi subiecta: ut quos cetera tauros vel chimeras poete finxerunt. *hoy. n. intellectus* sunt: quibus subiecta est nulla substantia. Sed si quis ad nomen redeat eamque consideret diligenter: agnoscat cum res est eius quoque intellectum esse. Quod si non apud homines: certe apud deum: qui proprie diuinitati substantie ipsa natura ipsius rei nihil ignorat. Et si est intellectus et vox est, quae si fuerit vox: eius quoque sunt littere: quae si ignorant: nihil ad ipsam vocis naturam. Neque enim, quae eadem est vox intellectus: aut vox causa litterarum: ut cum eadem sunt apud aliquos littere: necesse sit eadem quoque esse nomina et verba. Ita quoque cum eadem sint res vel intellectus apud aliquos: non mox necesse est intellectum ipsorum vel rerum eadem esse vocabula. Namque cum eadem sit res et intellectus homines: apud diuersos tamen homines huiusmodi substantia aliter et diuerso nomine nuncupantur, quare voces quoque cum eadem sint: possunt littere esse diuerse: ut in hoc nomine quod est homo cum vnum sit nomen diuersis litteris scribi potest, namque que latinis litteris scribi potest: potest etiam grecis: post alios nunc primus inuentis figurarum figuris. Quare quoniam apud quos eadem res sunt: eodemque intellectus esse necesse est: apud quos idemque intellectus sunt: voces eadem non sunt: et apud quos eadem voces sunt: non necesse est eadem elementa constitui: dicendum est res et intellectus: quoniam apud omnes idemque sunt: esse naturaliter constitutos, voces vero atque litteras: quoniam diuersis hominum positionibus permittuntur: non esse naturaliter sed positione. Concludendum est igitur quoniam apud quos elementa sunt eadem: apud quos eadem voces sunt: et apud quos eadem voces sunt: idemque sunt intellectus: apud quos autem idem sunt intellectus: apud quos quoque res eadem subiecte sunt. Rursus apud quos eadem res sunt idem quoque sunt intellectus: apud quos idemque intellectus: non eadem voces sunt: nec apud quos eadem voces sunt: eisdem semper litteris verba ipsa vel nomina designantur. Sed nos in supradictis sententiis elemento atque littera promiscue vti sumus. Quae autem sit horum distantia paucis absoluam. littera inscriptio est atque figura partis minime vocis articulate. Elementum vero sonus ipsius inscriptionis: ut cum scribo litteras que est a. a. formula ipsa: que atramento vel graphio scribitur: littera nominatur, ipse vero sonus: quo ipsam litterarum voce proferimus: dicitur elementum, quocirca hoc cognitio illud dicendum est: quod is qui docet: vel qui continua oratione loquitur, vel qui interrogat, contrarie se habet his vel qui discunt: vel qui audiunt: vel respondent in his tribus voce, scilicet intellectu: et re, pretermittant littere propter eos: qui earum sunt expertes. Nam qui docet et qui dicit: et qui interrogat: a rebus ad intellectum profectus per nomina et verba vbi proprie actionis exercet atque officium. Rebus enim subiectis ab his capiunt intellectus, et per nomina et verba pronunciant, qui vero discit vel qui audit vel qui respondet: a nominibus ad intellectus progressus ad res usque peruenit. Accipiens enim is qui

discit vel qui audit vel qui respondet: docentis vel dicentis vel interrogantis sermonem quid vnusquisque illorum dicat intelligit: et intelligens rerum quoque scientiam capit: et in ea consistit. Recte igitur dictum est in voce intellectu atque re contrarie se se habere eos qui docent dicunt interrogant: atque eos qui discunt audiunt et respondent. Cum igitur hec sint quatuor littere: voces: intellectus: et res proxime quidem et principaliter littere verba et nomina significant: hec vero principaliter quidem intellectus secundo vero loco res quoque designant. In intellectu vero ipsi nihil aliud nisi rerum significatiui sunt Antiquiores vero quorum est plato: aristoteles: siue chrysippus, et xenocrates hi inter res et significationes intellectuum medios sensus ponunt in sensibilibus rebus vel imaginatiōes quasdam: in quibus intellectus ipsius origo consistat. Et nunc quidem quid de hac re stoici dicunt pretermittendum est, hoc autem ex his omnibus solum cognosci oportet: quod ea que sunt in litteris eadem significant orationem que in voce consistit: et quod ea que est vox oratio: animi atque intellectus orationem designat: quae tacita cogitatione conficitur: et quod hec intellectus oratio subiectas principaliter sibi res concipiat ac designet. Ex quibus quatuor duas quidem aristoteles esse naturaliter dicit res et animi conceptiones id est eadem que sit in intellectibus orationem: idcirco quod apud omnes eadem atque immutabiles sunt, duas vero non naturaliter sed positione constituit que sunt scilicet verba et nomina et littere: quas idcirco naturaliter firmas esse non dicit: quod (ut supra demonstratum est) non eisdem vocibus omnes: aut eisdem vtantur elementis atque hoc est quod dicit

Sunt ergo ea que sunt in voce earum que sunt in anima passionum note, et ea que scribuntur eorum que sunt in voce, et quemadmodum nec littere eadem omnibus, sic nec eadem voces. Quorum autem he primorum note sunt: eadem omnibus passiones anime sunt, et quorum he similitudines sunt, res idem eadem. De his quidem dictum est in his que dicta sunt de anima, alterius enim est negotium.

Cum igitur prius preposuisset nomen et verbum: et quemcumque secutus est: postea se diffinire promississet: hec interim pretermittens de passionibus anime de quibus earum notis: que sunt scilicet voces: pauca premit tit. Sed cur hoc ita interposuerit: plurimi commentatores causas reddere neglexerunt, sed a tribus tantum quantum adhuc sciam, ratio huius interpositionis explicata est, quorum, herminij quidem a rerum veritate longe disuncta est. At enim idcirco aristotelem de notis anime passionum interposuisse sermonem: ut vtilitatem propositi operis icularet. Disputaturus enim de vocibus que sunt note anime passionum rebus de his quedam ante premissit. Nam cum sue nullum anime passiones ignoret: notas quoque cum anime passionibus non nescire vtilissimum est neque enim ille cognosci possunt nisi per voces que sunt earum scilicet note. Alexan. vero aliam huiusmodi interpositionis reddit causam, quoniam inquit nomina et verba interpretatione simplici continentur. Oratio vero ex verbis non minibusque coniuncta est: et in ea iam veritas aut falsitas inuenitur, siue autem quilibet sermo sit simplex siue iam oratio coniuncta atque composita, ex his que significatur momentum sumunt. In illis, n. prius est eorum ordo et continentia: post redundat in voces, quocirca quoniam significatiui momentum ex his que significantur oritur: idcirco

De interpretatione editionis secunde liber primus

primos de his que voces ipse significant: docere proponit. Sed herminius hoc libro repudiandus est. Nihil enim tale quod ad causas proprie sine pertinere explicuit. Alexan. vero strictim proxima intelligentia peruectus tetigit quidem causam: non tamen principalem rationem Aristotelice propositionis excoluit. Sed Porphyrius hic ipsam plenius causam originemque sermonis huius ante oculos collocavit: quod omnes apud priscos philosophos de significationis in contentione litterarum reteruit. At namque dubie apud antiquorum philosophorum sententias constituisse: quid esset proprie quod vocibus significaret. putabant namque alij res vocibus designari: earumque vocabula esse ea que sonuerint in vocibus arbitrabantur. Alij vero incorporeas quiddam naturas meditabantur. quarum essent significationes quecumque vocibus designarentur platonis aliquo modo species incorporeas emulati: dicentis hoc ipsum homo et hoc ipsum equus: non habet cuiuslibet subiectam substantiam: sed ipsum illum hominem specialem et illum ipsum equum vel et incorporatam cogitantes incorporeas quasdam naturas constituebant quas ad significandum prius venire putabant: et cum alijs item rebus in significationibus posse coniungi. ut ex his aliqua enunciatio vel oratio conficeretur. Alij vero sensus. alij imaginatio significari vocibus arbitrabantur. cum igitur ista esset contentio apud superiores et hoc usque ad Aristoteli peruenisset etates: necesse fuit ut qui nomen et verbum significatiua esse dicitur erat: predicaret quorum ista designatiua sint. Aristoteles enim nominibus et verbis res subiectas significari non putat: nec vero sensus vel etiam imaginatio: sensum quidem non esse significatiuas voces nomina et verba in opere de iustitia sic declarat dicens $\phi\upsilon\sigma\epsilon\iota\ \varsigma\alpha\rho\lambda\iota\gamma\ \nu\epsilon\chi\theta\eta\sigma\alpha\upsilon\tau\alpha\ \tau\epsilon\ \upsilon\delta\eta\mu\alpha\ \tau\acute{\alpha}\kappa\alpha\iota\ \tau\acute{\alpha}\ \alpha\iota\sigma\theta\eta\mu\alpha\tau\acute{\alpha}$ que interpretari latine potest hoc modo. Natura enim sunt diuersa intellectus et sensus. differre igitur aliquid arbitratur sensus atque intellectus sed qui passiones anime a vocibus significari dicit: is non de sensibus loquitur. Sensus enim passiones corporis sunt. Si igitur ita dixisset passiones corporis a vocibus significari: tunc merito sensus intelligerem. Sed quoniam passiones anime nomina et verba significare proposuit: non sensus sed intellectus cum dicere putandum est. Sed quoniam imaginatio quoque res anime est dubitauerit aliquis ne forte passiones anime imaginatio: que greci phantasias vocant: dicat. Sed hec in libris de anima verissime diligentissimeque separauit dicens $\gamma\iota\ \delta\epsilon\ \phi\acute{\alpha}\upsilon\tau\alpha\ \sigma\iota\alpha\epsilon\ \tau\epsilon\rho\upsilon\ \phi\alpha\sigma\epsilon\omega\sigma\ \kappa\alpha\iota\ \alpha\pi\theta\phi\alpha\sigma\epsilon\omega\sigma\ \sigma\upsilon\mu\pi\lambda\omicron\kappa\eta\ \tau\acute{\alpha}\rho\upsilon\theta\eta\mu\alpha\tau\omega\upsilon\ \epsilon\gamma\iota\ \tau\delta\alpha\lambda\theta\eta\sigma\theta\eta\psi\ \epsilon\upsilon\lambda\omicron\alpha\sigma\ \tau\delta\epsilon\pi\omicron\omega\tau\alpha\ \upsilon\theta\eta\mu\alpha\tau\acute{\alpha}\ \tau\iota\delta\iota\omicron\iota\sigma\ \epsilon\iota\ \tau\omicron\upsilon\ \mu\eta\phi\alpha\alpha\upsilon\ \tau\omicron\sigma\ \mu\alpha\tau\acute{\alpha}\ \epsilon\iota\alpha\iota\upsilon\ \eta\ \delta\upsilon\lambda\epsilon\tau\alpha\ \alpha\lambda\lambda\alpha\ \phi\acute{\alpha}\upsilon\tau\alpha\ \sigma\ \mu\alpha\tau\acute{\alpha}\ \alpha\lambda\lambda\omicron\upsilon\kappa\alpha\upsilon\epsilon\upsilon\ \phi\acute{\alpha}\upsilon\tau\alpha\ \sigma\ \mu\alpha\tau\omega\upsilon$. Quod sic interpretatur. Est autem imaginatio diuersa ab affirmatioue et negatione. complexio namque intellectuum est veritas vel falsitas. primi vero intellectus quid discernabunt: ut non sint imaginationes an certe neque hec sunt imaginationes: sed sine imaginationibus non sunt. que sententia demonstrat aliud quidem esse imaginationes aliud intellectus: ex intellectu quidem complexione affirmationes fieri et negationes. quocirca illud quoque dubitauit: utrum primi intellectus imaginationes quedam essent. primos autem intellectus dicimus: qui simplicem rem concipiunt. ut si quis dicat socrates solum. dubitatque utrum huiusmodi intellectus: quod in se nihil neque veri continet neque falsi: intellectus sit: an ipsius loci imaginatio. Sed de hoc quo

que aperte quidem videtur ostendere. ait enim an certe neque hec sunt imaginationes: sed non sine imaginationibus sunt. Id enim quod hic sermo significat qui est socrates: vel alius simplex non est quidem imaginatio sed intellectus: quod intellectus preter imaginationem fieri non potest. Sensus enim atque imaginatio quiddam proprie figure sunt: supra quas velut fundamentum quoddam superueniens intelligentia vitatur. Nam sicut pictores solent designare lineam corpus atque subternere: ubi coloribus cuiuslibet expriment vultum: sic sensus atque imaginatio naturaliter in anima perceptione subternitur. Nam cum res aliqua sub sensum vel cogitationem cadit: prius eius necesse est ut quedam imaginatio nascatur. Post vero plenius superueniat intellectus cunctas eius explicans partes que confuse fuerant imaginatione presumpse. Quocirca imperfectum quiddam est imaginatio. Nomina vero et verba non curta quedam: sed perfecta significant: quare recta Aristotelis sententia est quecumque in verbis nominibusque versantur: ea neque sensus neque imaginationes: sed solam significare intellectuum qualitatem. Unde illud quoque ab Aristotele fluentes peripatetici rectissime posuere res esse orationes. vnam que scribi possit elementis: alteram que voce profertur. tertiam que cogitatione connectitur. vnamque intellectibus: alteram voce: tertiam litteris contineri. quocirca quoniam id quod significaret a vocibus intellectus esse se putabat: nomina vero et verba significatiua esse in eorum erat definitionibus positurus: recte quorum essent significatiua predixit: errorque lectoris ex multiplici veterum lite venientem sententie sue manifestatione compescuit: atque hoc modo nihil in eo deprehendit esse superfluum: nihilque ab ordinis continuatione seiunctum. Querit vero Porphyrius: cur ita dixerit Sunt ergo ea que sunt in voce et non sic: sunt ergo voces et rursus cur ita et ea que scribuntur et non dixerit: et licet: quo resoluit hoc modo. Dicitur tres esse apud peripateticos orationes: vnam que litteris scribitur: aliam que profertur in voce: tertiam que coniungitur in animo. Quod si tres orationes sunt: partes: quoque orationis triplices esse nulla dubitatio est. Quare quoniam verbum et nomen principaliter partes orationis sunt. Erunt alia verba et nomina que scribantur: alia que dicantur: alia que tacita mente tractentur: ergo quoniam proposuit dicens. Primum oportet constituere quid sit nomen et quid sit verbum. Triplex autem nominum natura est atque verborum: de quibus potissimum proposuerit: et que definire velit ostendit. et quoniam de his nominibus loquitur ac verbis: que voce proferuntur: id ipsum planius explicans ait. Sunt ergo ea que sunt in voce earum que sunt in anima passionum note: et ea que scribuntur eorum que sunt in voce: velut si diceret. Ea verba et ea nomina: que in vocali oratione proferuntur: anime passiones denunciant. Illa autem rursus verba et nomina que scribuntur: eorum verborum nominumque significationi presunt. que voce proferuntur. Nam sicut vocalis orationis verba et nomina conceptio anime intellectusque significant: ita quoque verba et nomina illa que in solis formulis litterarum iacent illorum verborum et nominum significatiua sunt que loquimur. id est que per vocem sonamus. nam quod ait: sunt ergo ea que sunt in voce. subaudiendum est nomina et verba. Et rursus cum dicit. Et ea que scribuntur: id est subnectendum rursus est verba scilicet et nomina: et quod rursus adicit: eorum que sunt in voce: addendum est eorum nomen atque verborum: que profert atque explicat vocalis oratio quod si nihil

si nihil deesset oino: ita foret totius plenitudo sententiae. Sunt ergo ea nomina et verba que in voce sunt earum que sunt in anima passionum note: et ea verba et nomina que scribuntur: eorum verborum et nominum que sunt in voce: quod ceterum subintelligendum est: licet ea que subiungimus deesse videantur: quare non est disiuncta sententia: sed prime propositioni continua. Nam cum quid sit verbum et quod nomen diffinire constituit: cum nominis et verbi natura sit multiplex: de quo nomine et verbo tractare vellet: clara significatio distinxit. Incipiens igitur ab his nominibus et verbis que in voce sunt: quorum essent significantia deseruit. *Ait. n. hec passiones a se designare. Illud quoque adiecit quibus ipsa nomina et verba: que in voce sunt: de signentur de his. s. que litterarum formulis exprimentur. Sed quoniam non omnis vox significantia est: verba autem et nomina non omnia significantibus carent: quoniam non omnis vox: que significat: quadam positione designat: sed quedam naturaliter ut lacryme gemitus atque meror. aliam quoque ceterorum quedam voces naturaliter aliquid ostendunt: ut ex canu latratibus iracundia eorum que alia quadam voce blandimenta monstratur. Verba autem et nomina positione significant: nec solum sunt verba et nomina voces: sed voces significantive: nec solum voces significantive: sed que positione designent aliquid: non natura: non dixit. Sunt igitur voces earum que sunt in anima passionum note. Namque neque omnis vox significantia est: et sunt quedam significantive: que naturaliter non positione significant: quod si ita dixisset: nihil ad proprietatem verborum et nominum pertinere. Quocirca non voluit ceterum dicere voces sed dixit tantum ea que sunt in voce. *vor. n. vlt. quod dicitur: non ave ro et verba partes: pars autem omnis in toto est verba ergo et nomina quoniam sunt intra vocem: recte dicitur: ea que sunt in voce: velut si diceret: que intra vocem continentur: intellectum si significantia sunt: hoc sile est ac si ita dixisset. vox certo modo se habens significant intellectus. *Modo. n. (ut dicitur) nomen et verbum voces tantum sunt. Sicut numus quoque non solum est impressus quadam figura est: ut numus vocem: sed et ut alteri sit rei precium: eodem quoque modo verba et nomina non solum voces sunt: sed posita ad quadam intellectu significantione: *vor. n. que nihil designat: ut est gurgulio: licet ea grammatice figuram vocis intuens nomen esse ceterum tantum ea nomen philosophia non putavit: nisi sit posita: ut designaret aliquam animi conceptionem: eorum modo significare aliquid rebus possit. et nomen alicui nomen esse necesse erit: sed si vox aliqua nihil designat: nullius nomen est quare si nulli nomen est. nec nomen quidem esse dicitur. Atque ideo huiusmodi vox. i. significantia: non vox tantum sed verbum vocat aut nomen: quemadmodum numus non est: sed pro proprio nomine numus: quo ab alio ere discrepet: nuncupat. Ergo aristotelis hec sententia: qua ait: ea que sunt in voce nihil aliud designant nisi ea vocem: que non solum vox sit: sed quecumque vox sit: habeat tamen aliquam proprietatem et aliquam quodammodo figuram posite significantionis impressam: horum vero id est verborum et nominum: que sunt in voce aliquo modo se se habent: ea sunt. s. significantia que scribuntur: ut hoc quod dicitur est que scribuntur de verbis ac nominibus dicitur que sunt in litteris intelligantur. Potest vero hec quoque esse ratio cur dixerit. et ea que scribuntur: quoniam litteras et scriptas figuras et voces: que eisdem significantur formulis: nuncupamus: ut. a. et ipse sonus sine nomine capit: et illa que in subiecto cere vocem significant forma describit. Designare ergo volens quod verbum atque nomen ea que in voce sunt apparet: non dixit litteras: quod et ad sonum referri poterat litterarum: sed ait que scribuntur: ut ostenderet de his litteris dicere: que scriptione consistunt. i. quarum figura et in cera stilo et in mē-****

brana calamo posset effingi. Alioquin illa etiam que in sonis sunt ad ea nomina referuntur: que in voce sunt: quoniam niam sonis illis nomina et verba iunguntur. Sed per pbyrius de utraque expositione iudicavit dicens. Id quod ait et que scribuntur: non potius ad litteras: sed ad verba et nomina que posita sunt in litterarum inscriptione: referendum. Restat igitur ut illud quoque addam: cur non ita dixerit. Sunt ergo ea que sunt in voce intellectu note. Sed ita earum que sunt in anima passionum note. Nam cum ea que sunt in voce res intellectusque significant: principaliter quidem intellectus res vero quas ipsa intelligentia comprehendit: secundaria significatione per intellectum medietate: intellectus ipsi non sine quibusdam passionibus sunt que in animam ex subiectis veniunt rebus. Passus. n. quilibet eius rei proprietatem: quam intellectu complectitur: ad eius enunciationem designationemque contendit: cum enim quis aliquam rem intelligit. prius imaginatione formam necesse est intellectu rei proprietatemque suscipiat: et fiat vel passio vel cum passione quedam intellectus perceptio: hac vero posita ac in mentis sedibus collocata sit indicande ad alteram passionis voluntas: cui actus quidem continuande intelligentie protinus ex itime rationis proprietate superuenit: quem explicat. s. et effudit oio mites ea que primitus in mente fundata est passione: siue quod est verius: significatione progressa oratio explicat progrediente simul et passione significant se orationis motibus adequante: sit vero hec passio vel ut figure alicuius impressio: sed ita ut in aio fieri cōsuevit. Aliter namque naturaliter est in re qualibus propria figura: aliter vero ei ad aius forma transferatur: vel ut non eodem modo cere vel marmori vel chartis littere. i. vocum signa mandant et imaginatione stoici a rebus in animas transferat loquuntur: sed cum adiectione semper dicentes: ut si aia fieri consuevit. Quocirca cum omnis a se passio quedam rei videatur esse proprietatem. Porro autem cum designatione voces intellectu principaliter: rebus debent a quibus intellectu profecti sunt significatione nitantur: quicquid est in vocibus significantivus: id a se passiones designat sed hec passiones aliorum ex rebus similitudine procreant. videtur namque aliquis speram vel quadratum vel quolibet rebus aliam figuram: ea in aia intelligentia quedam vi ac similitudine capit. nam qui speram viderit: et similitudinem in aio pendit et cogitat: atque ei aio quedam passus imaginem. id cuius imaginem patitur agnoscit. Omnis vero imago rei: cuius imago est similitudinem tenet: mens igitur cum intelligit: rebus similitudinem deprehendit. Unde fit: ut cum duorum corporum maius unum minus alterum contuemur: a sensu postea remotis corporibus illa ipsa corpora cogitantes illud quoque memoria servante noscimus sciemusque: quod minus: quod vero maius corpus fuisse complexim: quod nullatenus eveniret nisi quis mens semel passa est: rebus similitudines obtineret. Quare quoniam passiones a se: que intellectu vocantur: rebus quedam similitudines sunt: ideo Aristoteles cum paulo post de passionibus loqueretur a se: continenti ordine ad similitudinem transitum fecit. quoniam nihil differt: utrum passiones a se diceret an similitudines. Eadem namque res anime quidem passio est: rei vero similitudo: et Alexander hunc locum. Sunt ergo ea que sunt in voce earum que sunt in anima passionum note. et ea que scribuntur eorum que sunt in voce et quemadmodum nec sine omnibus eadem: sic nec eadem voces. hoc modo conatur exponere. proposuit igitur ea que sunt in voce intellectu a se designare. et hoc probat exemplo. Eodem. n. modo ea que sunt in voce passiones anime significant: quemadmodum ea que scribuntur voces de

De interpretatione editionis secunde liber primus

signant: vt id quod ait: et ea que scribuntur ita intelligamus tanquam si diceret: quemadmodum etiam ea que scribuntur eorum que sunt in voce: ea vero que scribuntur inquit alexander notas esse vocum. id est nominum ac verborum: ex hoc monstrauit quod dixit: et quemadmodum nec littere omnibus eadem: sic nec eadem voces. Signum namque est vocum ipsarum significationem litteris contineri: quod vbi varie sunt littere et non eadem que scribuntur: varias quoque voces esse necesse est. hec alexander. Porphyrius vero quoniam tres posuit orationes: vnam que litteris contineretur. secundam que verbis ac nominibus personaret tertiā quam mentis euolueret intellectus: id aristotelem significare pronunciat cum dicit. Sunt ergo ea que sunt in voce earum que sunt in anima passionum: note quod ostenderet ac si ita dixisset: sunt ergo ea que sunt in voce et verba et nomina anime passionum note. et quoniam monstrauit quorum voces eadem significantur: illud quoque docuisse: quibus signis verba et nomina paderent: ideo addidisse: et ea que scribuntur eorum que sunt in voce tanquam si diceret ea que scribuntur nomina et verba: eorum que sunt in voce nominum et verborum note sunt: nec disunctam esse sententiam: nec (vt alexander putat) id quod ait et ea que scribuntur: ita est intelligendum: tanquam si diceret: sicut ea que scribuntur. id est littere illa que sunt in voce significant: ita ea que sunt in voce notas esse anime passionum. Primum quidem quod ad simplicem sensum nihil addi oportet: deinde quod tanquam breuis ordo tanquam necessaria orationis non est intercidendam partitio: tertia vero quoniam si similis est significatio litterarum vocumque que est vocum et anime passionum: oporteret sicut voces diuersis litteris permutantur: ita quoque passionum anime diuersis vocibus permutari: quod non fit: idem namque intellectus potest variatis vocibus significari. Sed alexander id quod cum sensisse superius memorauimus: hoc probare nititur argumento. ait enim etiam in hoc quoque simile esse significationem litterarum ac vocum: quoniam sicut littere non naturaliter voces: sed positione significant: ita quoque voces non naturaliter anime intellectus: sed aliqua positione designant. Sed qui prius recipit: vt id quod aristoteles ait: et ea que scribuntur: ita dictum esset tanquam si diceret sicut ea que scribuntur: quicquid ad hanc sententiam videtur adiungere: equaliter non dubitat errare. quocirca nostro iudicio qui rectius tenere volent sententias porphyrii se applicabunt. Aspicius quoque sine alexandri: quam supra proposuimus: valde consentit: qui a nobis in eodem quo et alexander culpabitur errore. aristoteles vero duobus modis has notas esse putat: litterarum: vocum: passionumque anime constitutas: vno quidem positione: alio vero naturaliter. Atque hoc est quod ait: et quemadmodum nec littere omnibus eadem sunt: nec eadem voces. Nam si littere voces: ipse vero voces intellectus anime naturaliter designaret: omnes homines: eisdem litteris: eisdem vocibus etiam vterentur. Quod quoniam apud omnes nec eadem littere: neque eadem voces sunt: constat eas non esse naturales. Sed hic duplex lectio est. Alexander enim hoc modo putat legi oportere: quorum autem he primorum note: eadem omnibus passionum anime sunt: et quorum he similitudines: res etiam eadem. Volens. n. aristotelem. ea que positione significant ab his que aliquid designant naturaliter segregare hoc interposuit: ea que positione significant: varia esse. Ea vero que naturaliter apud omnes eadem: et inchoas quidem a vocibus ad litteras venit: easque primo non esse naturaliter significantur demonstrat dicens et quemadmodum nec littere omnibus eadem: sic nec eadem vo-

ces: nam si iccirco littere per se non esse naturaliter significantur: quod apud alios alie sint ac diuerse. Eodem quoque modo probabile erit voces quoque non naturaliter significantur: quoniam singule hominum gentes non eisdem inter se vocibus colloquantur. Volens vero similitudinem intellectuum rerumque subiectarum docere naturaliter constituta ait: quorum autem he primorum note: eadem omnibus passionum anime sunt: quorum inquit voces que apud diuersas gentes ipse quoque diuerse sunt: significantur ne retinentur: que sunt scilicet anime passionum: ille apud omnes eadem sunt. Neque. n. fieri potest: vt quod apud romanos homo intelligitur: lapis apud barbaros intelligatur. Eodem quoque modo de ceteris rebus. Ergo huiusmodi sententia est que dicit: ea que voces significantur apud omnes homines non mutari: vt ipse quidem voces: sicut supra monstrauit cum dixit quemadmodum nec littere omnibus eadem sic nec eadem voces: cum apud plures diuerse sint: Illud vero quod voces ipse significantur apud omnes homines idem fit: nec vlla ratione valeat permutari: qui sunt scilicet intellectus rerum. qui quoniam naturaliter sunt permutari non possunt: atque hoc est quod ait. Quorum autem he primorum note. id est voces: eadem omnibus passionum anime sunt: vt demonstraret quidem voces esse diuersas. quorum autem ipse voces significantur eadem: que sunt. scilicet anime passionum: easdem apud omnes esse: nec vlla ratione: quoniam sunt constitute naturaliter: permutari. Nec vero in hoc constituit: vt de solis vocibus atque intellectibus loqueretur. Sed quoniam voces atque litteras non naturaliter constitutas per id significauit: quod eas non apud omnes eadem esse proposuit. Rursus intellectus quos anime passionum vocat: per hoc esse naturales ostendit: quod apud omnes idem sunt: a quibus. id est intellectibus ad res transitus fecit. Ait enim quorum he similitudines: res et eadem. Hoc. scilicet sentiens quod res quoque naturaliter apud omnes essent eadem: sicut enim ipse anime passionum: que ex rebus sumuntur: apud omnes homines eadem sunt: ita quoque ipse res: quarum similitudines sunt anime passionum: eadem apud omnes sunt. Quocirca quoque res naturales sunt: sicut sunt et similitudines rerum que sunt anime passionum. Herminius vero huic est expositioni contrarius. Dicit enim non esse verum eisdem apud omnes homines esse intellectus: quorum voces significantur sunt. quid enim in equocatione dicitur: vbi vnus idemque vocis modus plura significat: sed magis hanc lectionem veram putat: vt ita sit: quorum autem he primorum note: he omnes anime sunt: et quorum he similitudines: res iam eadem: vt demonstrasse videatur: quorum voces significantur sunt vel quorum anime similitudines. Et hoc simpliciter accipiendum est secundum Herminium: vt ita dicam. quorum voces significantur sunt: ille sunt anime passionum tanquam si diceret anime passionum sunt: quas significantur voces: et rursus quorum similitudines sunt: ea que in intellectibus continentur: ille sunt res. Tanquam si dixisset: res sunt: quas significantur intellectus. Sed Porphyrius et vtriusque acute subtiliterque iudicat: et alexandri sententiam magis probat hoc quod dicit non debere dissimulari de multiplici equocationis significatione. Nam et qui dicit ad vnam quamlibet rem accommodat animus. scilicet quam intelligit voce declarat: et vnum rursus intellectum quemlibet is qui audit expectat. Quod si cum vterque ex vno nomine res diuersas intelligit: ille qui nomen equocum dixit designet clarius: quid illo nomine significare voluerit: accipit mor qui audit. et ad vnum intellectum vtriusque conuenit qui rursus fit vnus apud eosdem illos: apud quos primo diuerse

diuerse fuerant anime passionis propter equiuocationem nominis. Neque enim fieri potest: ut qui voces positione significantes a natura eo distinxit: quod eandem apud omnes esse non diceret: eas res quas naturaliter esse preponebat non eo tales esse monstraret: quod apud omnes eandem esse contenderet. Quocirca Alexander vel propria sententia vel Propyrii auctoritate probandus est. Sed quoniam ita dixit Aristoteles, quorum autem he primorum note: eadem omnibus passionibus anime sunt: querit Alexander. si rerum nomina sunt: quid cause est: ut primorum intellectuum notas esse voces dixerit Aristoteles. rei enim ponitur nomen. ut cum dicimus homo: significamus quidem intellectum: rei tamen nomen est. scilicet animal rationale mortale. Cur ergo non primarum rerum magis note sunt voces quibus ponuntur: potiusque intellectuum. Sed fortasse quidem ob hoc dictum est inquit. quod licet voces rerum nomina sint: tamen non ideo utimur vocibus: ut res significemus: sed ut eas que nobis ex rebus innate sunt: anime passionibus. Quocirca propter quorum significantiam: voces ipse proferuntur: recte eorum primorum dixit esse notas. In hoc vero Aspasius permolestus est. Ait enim qui fieri potest: ut eadem apud omnes anime passionibus sint: cum tam diuersa sententia de iusto ac bono sit. Arbitratur enim Aspasius passionibus anime non de rebus incorporalibus sed de his tantum que sensibus capi possunt: Aristoteles passionibus anime dixit: quod per falsum est. Neque enim vnquam intellexit dicitur: qui fallitur: et fortasse quidem passionem animi habuisse diceretur: quicumque id quod bonum est: non eodem modo quo est: sed aliter arbitratur. intellexit vero non dicitur. Aristoteles autem cum de similitudine loquitur de intellectu pronunciat. Neque enim fieri potest: ut qui quod bonum est malum esse arbitretur: boni similitudinem mente conceperit: Neque enim intellexit rem subiectam: sed quoniam que sunt iusta ac bona ad positionem omnia naturam ue res feruntur: et si de iusto ac bono ita loquitur: ut de eo civile ius: aut civile iniuria dicitur: recte non eadem sunt passionibus anime: quoniam civile ius civile bonum positione est non natura. Naturale vero bonum atque iustum apud omnes gentes idem est. Et de deo quoque idem est cuius quibus cultura diuersa sit idem tamen cuiusdam eminentissime nature est intellectus. Quare repetendum breuiter a principio est. partibus enim ad orationem versus peruenit. nam quod se prius quid esset nomen quid verbis constituere dixit. he minime partes orationis sunt. Quod vero affirmationem et negationem iam de composita ex verbis et nominibus oratione loquitur: que eadem rursus partes sunt enunciationis. Et post enunciationis propositiones de oratione loqui proposuit: cuius ipsa quoque enuntiatio pars est. Et quoniam (ut dictum est) triplex est oratio: que in litteris: que in voce: que in intellectibus est: qui verbum et nomen diffinitur esset: eaque significantia posita: dicitur plus quorum significantia sint ipsa verba et nomina: et inchoat quidem ab his nominibus et verbis que sunt in voce dicentibus. Sunt ergo ea que sunt in voce et demonstrat quorum sint significantia adiiciens earum que sunt in anima passionum note. Rursus nominum ipsorum verborumque que in voce sunt ea verba et nomina que eunt in litteris constituta: significantia esse declarat dicentibus: et ea que scribuntur eorum que sunt in voce: et quoniam ista quattuor quedam sunt littere: voces: in intellectu: res: quorum littere et voces positione sunt:

natura vero res atque intellectus: demonstrat voces non esse naturaliter: sed positione per hoc quod ait non eandem esse apud omnes sed varias: ut est. et quemadmodum ne littere omnibus eadem sic: nec eadem voces. Ut vero demonstraret intellectus et res esse naturaliter ait apud omnes eandem esse intellectus: quorum voces essent significantie: et rursus apud omnes eandem esse res: quarum similitudines essent anime passionibus: ut est. quorum autem he primorum note. scilicet que sunt in voce: eadem omnibus passionibus anime sunt: et quorum he similitudines: res etiam eadem. Passiones autem anime dixit: quoniam alias diligenter ostendit sum est omnem vocem animalis aut ex passione anime aut propter passionem proferri. Similitudinem. Non passionem anime vocauit: quod secundum Aristoteles nihil est aliud intelligere nisi cuiuslibet subiecte rei proprietatem atque imaginationem in anime ipsius reputatione suscipere. de quibus anime passionibus in libris se de anima commemorat diligentius disputasse. Sed quoniam demonstratum est quoniam verba et nomina et oratio intellectuum principaliter significantia sunt: quicquid est in voce significantis: ab intellectu venit. Quare prius paululum de intellectibus precipiendum ei erat: qui aliquid recte de vocibus disputaret. Ergo quod supra passionibus anime et similitudines vocauit: idem nunc apertius intellectum vocat dicentibus.

Est autem quemadmodum in anima aliquoties quidem intellectus sine vero falso ve. Aliquoties autem cui iam necesse est horum alterum inesse: sic etiam in voce: circa compositionem enim et diuisionem est veritas falsitasque. Nomina igitur ipsa et verba consimilia sunt sine compositione et diuisione intellectui: ut homo vel album. quando non additur aliquid: neque enim adhuc verum vel falsum est: huius autem signum hoc est. Hircoceruus enim significat aliquid: sed nondum verum vel falsum. si non esse vel non esse addatur vel simpliciter. vel per tres.

Quoniam nomen et verbum atque omnis oratio significantia sunt anime passionibus: ex ipsis sine dubio que designant in eisdem vocibus proprietatem significantis nascitur. Hic vero est totus atque continuus Aristotelice ordo sine. Quoniam inquit ea primum vocibus significant: que in animo et cogitatione versant: intellectum vero alios quod simplices et sine vi vel falsi enunciatione prepediunt: ut cum nobis hominis petas tacita imaginatione suggerit. nulla namque ex hac intelligentie simplicitate vel vitat nascitur vel falsitatis agnitio. Sunt vero intellectus quidam compositi atque coniuncti: in quibus inest iam que dam vel veritatis vel falsitatis inspectio: ut cum ad quamlibet simplicem perceptionem mentis adiungitur aliud quod vel esse aliquid vel non esse constituat ut si ad hominis intellectus esse vel non esse. vel album esse vel non esse album copuletur. fient enim cogitabiles orationes veritatis vel falsitatis participes hoc modo: homo est: homo non est: homo albus est: homo albus non est. Quarum quidem homo est: vel homo albus est: compositio dicitur. Illam priorem esse atque hominem: posterior hominem albo composita intellectus predicatione connectit. Si vero ad hominis intellectum adiiciam quiddam. ut ita sit: homo est vel non est: vel albus est: aut aliquid tale: tunc in ipsa cogitatione veritas aut falsitas innascitur. Ergo inquit quemadmodum aliquoties quidam simplices intellectus sunt: qui non falsoque

De interpretatione editionis secunde liber primus

careant. quidam vero in quibus alterum horum repe-
riatur: sic et in voce. Nam que voces denunciant simpli-
ces intellectus: ipse quoque a falsitate et veritate se iuncte
sunt. Que vero huiusmodi significant intellectus: in quibus iam
veritas vel falsitas constituta est: in ipsis quoque horum al-
ter inueniri necesse est. Nam si quis hoc solum dicit homo
vel albus: vel est hyrcoceruus quod ista quidem signifi-
cant. quoniam tamen significant simplices intellectus: manifestus est
omni veritatis vel falsitatis proprietate carere. Et tota que
de hisa hoc modo se habet. Diligenter tamen attendendum quid est
quod ait: circa compositionem enim et diuisionem est veritas fal-
sitasque: quid est quod dicitur est. nota igitur ipsa et verba consi-
milia sunt sine compositione vel diuisione intellectui.
Illud quoque cur composito nomine: vel cur etiam versus est
rei non existentis exemplo: ut diceret: hyrcoceruus. n.
significat aliquid. Nec illud pretereundum est: quod sit quod di-
ctum est: vel simpliciter vel secundum tempus primum quidem de eo
dicendum est quod ait: circa compositionem. n. et diuisionem est ve-
ritas falsitasque. Queritur namque utrum ne omnia veritas circa
compositionem et diuisionem sit: an quaedam est quaedam vero minime.
Illud quoque an in omni compositione vel diuisione veritas
falsitasque constituta sit: an hoc non generaliter: sed in qua-
dam compositionis vel diuisionis parte veritas falsitasque
verset. in opinionibus namque veritas est: quotiens ex
subiecta re capitur imaginatio vel etiam quotiens: ita ut
se se res habet: imaginationem accipit intellectus. falsitas vero
est quotiens aut non ex subiecto: aut ita ut sese res non
habet imaginatio subiecti intellectui: sed adhuc in verita-
te atque falsitate nihil equidem aliud reperitur: nisi quedam
opinionis habitudo ad subiectam rem. Quaedam enim
habitudine et quo modo se habet imaginatio ad rem
subiectam: hoc solum in hac veritate vel falsitate consi-
spicitur: quia quidem habitudinem nullus dixerit compositionem
nem. In hoc vero diuisionis nullus nec fictus quidem modus
intelligi potest. Illud quoque considerandum est nonne aliquid sit
in his compositione vel diuisione: que secundum substantiam suam
dicuntur aut falsa: ut est vera voluptas bene viuendi: ut
est falsa voluptas bellandi. Etiam illud quoque respiciendum
est: quod in omnium maximo deo quicquid intelligitur: non
est eo acceptum: sed substantialiter intelligitur: et ens quod bona
sunt substantialiter de eo non accidentaliter credimus.
Quod si subalter credimus deum: deum vero nullus dixerit
falsum: nihilque in eo accidentaliter poterit euenire. ipsa
veritas deus dicendus est: non est igitur compositio vel di-
uisio in his: que simplicia naturaliter sunt: nec ulla cu-
iuslibet rei collatione iunguntur. Quare non omnia veritas
neque falsitas circa compositionem diuisionemque consistit: sed
sola tamen: que in intellectu multitudinem fit: et in prolatione
ne dicendi. Nam si ipsa quidem habitudine imaginationis
et rei nulla compositio est: in coniunctio vero intellectus
compositio fit. Nam cum dico socrates ambulat: hoc ipsum
quod est quod eum ambulare coepi: nulla compositio est: quod vero in-
tellectus progressionem ambulationem cum socrate coniungo:
quedam iam facta est compositio. Quod si hoc oratione per-
tulero: rursus eadem compositio est: et circa eam vis veri-
tatis et falsitatis apparet. Quo circa in his solis compo-
sitionibus inuenitur veritas atque mendacium: de quibus to-
ta nunc questio est: in nomine. scilicet et in verbo: in negatione et
affirmatione: in enunciatione: et oratione. Quae scilicet com-
positione veritatis et falsitatis naturam ab intellectibus
accipientes in vocis prolatione conseruant. De diuisi-
one autem que ad negationem pertinet: deque compositione:
quae ad affirmationem: paulo post enucleatius dicam. Nunc
illud est videndum: utrum verum sit circa omnes compositionem:
circaque omnes diuisionem veritatem vel mendacium pro-

uenire: quod falsum est: quis. n. dixerit huiusmodi nominibus
coniunctionem: et socrates: et plato vel si a se hec
nota diuidantur: nec socrates: nec plato: veri aliquam fal-
si ve tenere significantias. Quare consistendum est: nec cir-
ca omnes diuisionem: neque circa omnes compositionem eam scilicet
que in oratione versatur: mendacium veritatemque subsi-
stere. Sed illud verissimum est quod omnia que in oratione est
veritas falsitasque: in compositione et diuisione nascitur: non
tamen omnis orationis compositio vel diuisio iterum
retinet: aut verum aut falsum. Ergo si sic dixisset: cir-
ca omnes compositionem vel diuisionem veritas falsitasque est: menti-
retur. Sed quoniam dixit simpliciter: veritas falsitasque cir-
ca compositionem diuisionemque est verissime subtilissime
que dixisse putandum est. illa etiam nomina que ita dicun-
tur simplicia: ut veritatem aut falsitatem quodammodo
valeant designare: huiusmodi sunt: ut intra se atque in-
tra significationem suam quandam retineant compositio-
nem: ut si quis dicat lego: hoc est enim dicere lego: tanquam
si diceret ego lego. Nec autem compositio est. Sed vel quo-
tiens interrogante alio respondet alius vno tamen sermo-
ne videtur quoque tunc simplex sermo veritatem mendaciumque
percipere. quod falsum est. Audiemus namque responsio
ad totum ordinem superioris enunciationis adiungitur
ut si quis interroganti mundus ne animal sit: responde-
at est videtur hec vna particula veritatem vel men-
daciū continere: sed falso. Modum. n. vna est: sed ad vim
ipsius responsionis intuenti tale est ac si diceret mun-
dus animal est. Quod vero ait nota ipsa et verba consimi-
lia esse sine compositione vel diuisione intellectui: illud de-
signat: quod supra iam dixit: ea que sunt in voce notas
esse anime passionum. Quod si note sunt: sicut litte-
re vocis in se similitudinem gerunt: ita voces intel-
lectuum. Et quoniam dicitur est cur de similitudine verbo-
rum et nominum atque anime passionum dixerit: cur cir-
ca compositionem et diuisionem falsus verusque esse propo-
suerit dicendum est quid sit ipsa compositio vel diuisio
in qua aut veritas: aut falsitas inuenitur. Nam quoniam
de simplici enunciatina oratione perpenditur: ut poste-
rius ipse in diuisione declarat dicens. Est autem vna
prima oratio enunciatina affirmatio deinde negatio. il-
lam nunc compositionem designare vult: que alicuius vel
substantiam constituit: vel aliquid secundum esse coniungit. nam
cum dico socrates est. hoc ipsum esse socrati applico et
substantiam eius esse constituo. Si vero dixerem socra-
tes philosophus est. philosophiam et socrates secundum esse composui
vel si dicam socrates ambulat. huiusmodi est tanquam si
dicam socrates ambulans est: igitur quotiens huiusmodi fuerit
compositio: que secundum esse verbis vel substantiam consti-
tuat vel res coniungat affirmatio dicitur. et in ea veri-
falsitasque natura perspicitur. et quoniam omnis negatio
ad predicationem constituitur. huius enim affirmatio-
nis que est socrates est: negatio non ea que dicit non
socrates est: sed ea que pronunciat socrates non est. et
ad id quod esse socrates dicitur est non negatio appo-
nitur: ut cum id dicimus non esse: quod ante di-
ctum est esse. ergo quoniam id quod in affirmatione secundum esse vel
constitutum vel coniunctum fuerit: ad id addita negatio
separat vel ipsas substantie constitutionem: vel etiam fa-
ctam per id quod dicitur est esse aliquid: coniunctionem: diui-
sio vocatur. Quod si. n. dico socrates non est: esse a socrate
seiuiri. et cum dico socrates: philosophus non est socra-
te ab eo quod est philosophus esse separavi quam separa-
tionem: que ad negationem pertinet: diuisionem vocauit.
Ergo manifestus est quod si simplex late passionibus: intel-
lectus fuerit: cum ipse intellectus nullam adhuc veri fal-
sitasque

De interpretatione editionis secunde liber primus

siq; refleat natura: eoz quoq; platione ab vtrifq; eē
separatam. Sed cum compositio secundum esse fa-
cta vel ēt diuisio intellectib;: i qb; p̄cipaliter veritas
z falsitas p̄creat: euenerit qm̄ ex intellectib; voces ca-
piunt significationē: eas quoq; secūdu intellectū q̄-
litate veras z falsas esse necesse ē. Maxima vero ha-
bet vī byrococeri exempli nouitas z exquisita subtili-
tas ad demonstrādū enī q; vnū solū nomen neq; verū
sit neq; falsum posuit h̄mōi nomē: qd̄ cōpositū quidē
esset: nulla tñ eius substātia reperiret. Si quod ergo
nunq; nomen vnum veritatem posset falsitatem ve-
retinere: posuit huiusmodi nomen: q; est byrococeri
sed quoniam omnino in rebus nulla illi substātia ē:
falsum aliquid designare videtur: sed nō designat ali-
quā falsitatē. Nisi. n. dicatur byrococerus vel esse vī
nō esse q̄q; ipm̄ per se non sit: solum tamen dictum
nil falsi in eo sermone veri ve perpendit. Ergo ad de-
monstrādā vī simplicis nominis: q; oī veritate atq;
mendacio careat tale in exemplo posuit nomē: cui res
nulla subiecta sit. Qd̄ si qdē vī falsū vnū nomē si
gnificare posset: nomen q; eam rem esse designat: q; i
rebus non sit: oīno falsū esset. Sed non est. nō igit vī
la veritas falsitasq; in simplici vnq; nomē reperiet.
Nec illud parue cure fuit nomē nō ponere: q; oīno ni-
bil significaret: sed quod eū significaret qdā: tamen
aut verū aut falsū esse nō posset: vt nō videat verita-
tis falsitatisq; causa esse in eo: qm̄ nihil significaret.
Sed qm̄ cēt simpliciter dictū quāq; i codē illud quo-
q; conicit: vt ostenderet nō soluz simplex nomē ve-
ritate atq; mendatio esse alienissimū: sed etiā cōposi-
ta quoq; nomia: si nō habeat aliquaz secundum esse
vel nō eē. sicut supius dictū ē) cōpositionē: verū vel
falsū significare nō posse. tāq; si diceret: nō solū sim-
plex nomē preter aliquā cōpositionē nihil verū falsū
ve significat sed ēt cōposita vtroq; carent (sicut iam
ipse dixit) nisi illi aut esse aut nō esse addat z vel sim-
pliciter vel secūdu tēp; hoc vō iccirco addidit q; i q;
busdā ita enūciationes fiunt: vt quod de ipsis dicit.
secūdu substātiā proponat. i quibusdā vero hoc ipz
esse quod addit non substātiā sed presentiā quādā si-
gnificat. Lū enī dicimus deus est: nō eū dicimus nūc
esse. sed tātū in substātia eē: vt hoc ad inmutabilitatē
potius substātie quā ad tēpus aliqd̄ referat. Si autē
dicimus dies est ad nullā diei substātiā pertinet: nisi
tantū ad tēporis cōstitutiōez. hoc. n. q; est tale ē: tan-
q; si dicamus nūc ē. quare cū ita dicimus eē vt sbam
designemus simpliciter est addimus. Lū vō ita vt ali-
quid p̄his significet. secūdu tēpus. Nec est vna quā dī-
rimus expositio. Alia vero huiusmodi est esse aliquid
duob; modis dicitur aut simpliciter aut secūdu tē-
pus. simpliciter quidē secūdu presens temp;: vt si qs
dicat byrococerus est. p̄his autē q; dicit: tempus nō ē
sed cōfiniū tēpor; finis nāq; p̄teriti ē futuriq; p̄inci-
piū. Quocirca quisquis secūdu presens hoc sermone
q; eē vī simplr vī. q; vō aut p̄teritū iūgit aut
futurū: ille nō simpliciter: sed iā in ipz tēpus incurrit
Ipa nāq; (vt dictū ē) duo ponit p̄teritū atq; fu-
turū. Qd̄ si quis cū presens nominat. simpliciter dicit
cū vtrūlibet p̄teritū vel futurū dixerit: secūdu tēp;
vī enūciatōe. Est quoq; tertia h̄mōi expositio: q;
aliquoties ita tēpore vīmur: vt indefinite dicamus:
vt si qs dicat. ē byrococerus: fuit byrococerus: erit
byrococerus: hoc indefinite z simpliciter dictū ē. Sin
vero aliq; addat: nūc est vel heri fuit: vel cras erit:
d hoc ipsum esse quod simpliciter dicit addit tēp; q;

re fm̄ vnā triū har; expositionū itelligendū est q; ait
si nō vel esse vel nō esse addat: vel simpliciter vel fm̄
tēp;. Sz ei qd̄ ante p̄posuit: quēadmodū aliquoties
quidē i aīa intellect; siue vero vel falso. post quasi p̄his
reddidit nota ipsa per se vbaq; eē simplicib; intellecti
b; cōsimilia: vt hō vī albū: ei vō qd̄ ait: cui iā necesse
sit alterū hoz inesse: nihil interim reddidit: h; hoc eo
ipso suppleuisse putabit: q; ait sed nōdū vī: vel fal-
sū ē si nō esse vel nō esse addat: hoc ē. n. intellectū q;
dā cōpositio: cui iā necesse ē alterū hoz inesse: qua i
ofone vel eē vel si eē addit. quocirca qm̄ de noīe ver-
boq; p̄posuit: z q; potuit breuiter: vocū litterarū intel-
lectū rerūq; p̄stias altissima rōne mōstrauit: ad id
qd̄ primū p̄posuit dicens. p̄mū oz cōstituiere: quid
sit nomen z quid verbū: ad hoc inquā q; promiserat
diffinire: reuertitur: nomē enī diffiniens ita subiecit.

Nomen est vox significatiua ad placitū
sine tempore. cuius nulla pars significa-
tiua est separata. in nomine enī quod ē
equiferus serus per se nihil significat.
quēadmodū in oratione que est equus serus.

Cōis diffinitio generis cōstitutione cōformat: differ-
retiaz vō cōpositione perficit. Mā si ad p̄positū ge-
nus differētiā colligamus: easq; ad vnā: quā diffini-
re volumus: speciē aptem;: vsq; dū vni tñ speciei il-
la collectio cōueniat: nihil est q; vltra ad faciēdā dif-
finitionē desideret: vt ipm̄ boīez si quis diffiniat: ge-
neri ei; qd̄ ē aīa duas. necesse est differētiā iungat
rōnale. f. atq; mortale: faciatq; h̄mōi ordinē aīal rō-
nale mortale: que diffinitio si ad boīez referat: plena
est rōis substātieq; descriptio. Uolēs ergo aristo. dif-
finire quid eēt nomē p̄i; eius gen; sumpsit dicens vos
eē: iccirco. f. vt hoc q; dicim; nomē ab alijs q; non
voces: s; tñ soni sūt separaret. Distat. n. son; a voce:
son; . n. ē p̄cussio aeris sensibilis: vox vō status: qui p;
gutturis partes egrediēs: que arterie vocāt: aliqua
lique ip̄sīde format. Et vox quidē nisi astantū nō ē:
sonus vō aliquoties laniatoy quoq; corpoz cōficta-
tione p̄fici. Quare qm̄ nomē vocē eē monstrauit: ab
alijs que voces non sunt: h; tñ soni hanc orationis p;
tē separauit atq; distribuit: z vocē quidē noīs velut
genus sumpsit. Habet nāq; aliud qdā sp̄i loco dif-
ferens a noīe: qd̄ ē verbū. h; quoq; quāsdā locutiōez
q; nihil vlla rōne significant: vt sūt inarticulate voces
quaz ipsa significatio nō potest lueniri: vt sindapsus
huic ergo generi alias differētiā rursus apponit: q;
nomē sicut vox a sonis alijs segregauit. Ita quoq; be-
dīe nomē ab alijs sp̄ib; sub voce positis diuidat at-
q; discernat: quod enī addidit nomē vocē eē significa-
tiuam ab his inquā vocib; nomē disgregauit. que ni-
hil omnino significant: vt sūt syllabe. Syllabe enī cū
ex his totum nomen constet: ad huc ipse oīno nihil si-
gnificant. Sunt quoq; quedam voces syllabis litte-
risq; compositae: que nullā habent significationē: vt ē
blithiri. Ergo quoniam videbant quedā voces eē que
significatione carerent. Nomē q; vox est z alicuius d;
signationis semp causa profertur: non aliter diffiniē-
dū erat nisi illud ante a nō significantib; vocib; segre-
garet: itaq; ait nomē esse vocē significatiuā: vt voce
quidē ab alijs sonis: significatione vō addita ab his
q; sub voce sūt nihil designātia: segregaret. s; hoc nō
dū ad totā diffinitionē valet: n; solū nomē vox signi-
ficatiua ē h; sūt qdā voces q; significant qdē: h; nota non
sūt vt ea q; a nobis i aliqb; affectib; p̄ferūt: vt cum

De interpretatione editionis secunde liber primus

quis gemitum edit vel cum dolore concitus emittit clamorem. Illud enim doloris animi: illud corporis si gnium est. et cum sint voces et significet quandam vel animi vel corporis passionem: nullum tamen gemitum clamoremque dixerit nomen. Multo quoque alia sunt voces quae dantur que significant: ut canum latratum iras significat canum: alia vero mollior quedam blandimenta designat: quae re adiecta differentia sepe randum erat nomen ab his omnibus que voces quidem essent et significarent: sed nominis vocabulo non tenerent: igitur adiecit nomen vocem esse si significatiua non simpliciter: sed secundum placitum. Secundum placitum vero est quod secundum quandam positionem placitumque ponentis aptatur. nullum enim nomen naturaliter constitutum est neque unquam sicut subiecta res a natura est: ita quoque a natura veniente vocabulo nuncupatur. Sed hominum genus quod et ratione et oratione vigeret: nomina posuit: eaque quibus libuit litteris syllabisque coniungens singulis subiectarum rerum substantiis dedit. hoc autem illo probatur: quod si natura essent nomina: eadem apud omnes gentes essent ut sensus quoniam natura liter sunt iidem apud omnes sunt. Omnes enim gentes non alijs nisi solis oculis intuentur. audiunt auribus: naris odorantur ore accipiunt gustum: tactu calidum vel frigidum. lene vel asperum iudicant: atque haec huiusmodi sunt ut apud omnes (ut dictum est) gentes eadem videntur: ipsa quoque que sentiuntur quoniam constituta naturaliter sunt: non mutantur. Dulcedo enim et amaritudo: album et nigrum: et que alia sensibus. v. sentiuntur: eadem apud omnes sunt. Neque enim quod italis dulcedo est in sensu: idem persis videtur amarum: nec quod apud nos oculis apparet album: apud indos nigrum est: nisi forte aliqua sensus egritudine permutes: sed hoc nihil attinet ad naturam. Igitur quoniam ista sunt naturaliter: apud omnes gentes eadem manent. Sic et nomina si naturaliter esse videantur: eadem essent apud omnes gentes: nec ullam susciperent mutationem. Nunc autem ipsum hominem alio vocabulo latini: alio greci: diuersis quoque vocabulis barbare gentes appellant: que in ponendis nominibus dissensio signus est non naturaliter: sed ad ponentium placitum voluntatemque rebus nota fuisse composita: idem quoque monstrat quod sepe singulorum hominum sunt permutata vocabula. Quae enim nunc vocamus. Platonem Aristoteles antea vocabatur: et qui theophrastus nunc dicitur ante aristotelem a suis parentibus tirtamus appellabatur: in eadem quoque lingua quando plura vocabula vni adduntur rei monstratur rem illam non naturaliter. sed appositis nominibus nuncupari: si enim naturaliter nomini bus res quoque vocarentur vna re vno tamen nomine signaremus. Quid enim attinet si naturalia sunt vocabula: vni rei plures nominum esse voces: que ad vnam designationem demonstrationemque concurrerent. Dicimus enim gladius ensis mucro: et haec tria ad vnam subiectam substantiam concurrunt. Ergo monstratum est nomina esse secundum placitum. id est secundum ponentium placitum: ac si diceret nomen esse vocem quidem et significatiuam: sed non naturaliter: sed secundum placitum voluntatemque ponentis. hoc scilicet ut diuideret ab his vocibus que naturaliter designarent: ut sunt haec quas nos in passionibus affectibusque proloquimur: vel quas a alia muta conantur. Sed nondum supra dicta differentia plenam nominis formam definitionemque constituit. Est namque verbo conueniens nomen. quod vox designatiua est et secundum placitum: sed addita differentia que est: sine tempore: nomen a verbo distinguit: neque enim nomen vllum conueniens est

pus: verbi namque est: cum aut passio significat aut actio, aliquam quoque secum trahere vim temporis: quae illud cuius vel facere vel pati dicitur: proferat. Cum enim dico socrates: nullius est temporis: cum lego vel legi vel legam tempore non carent. Addito ergo nomini quod sine tempore esse dicatur: nomen a verbo disiungitur. Sane nos nemo arbitretur opinari: quod nullum nomen significet tempus. Sunt enim nomina que tempus si gnificatione demonstrent: velut cum dico hodie vel cras. temporis nomina sunt sed illud dicimus: quod cum eodem nomine tempus quoque non conueniens. Aliud est enim significare tempus: aliud conueniens re. Verbum enim cum aliquo proprio modo tempus significat: ut cum agentis vel patientis modum demonstrat. Illa sine tempore ipsa passio vel actio non profertur. unde non dicimus quod nomen non significet tempus: sed quod nomen significatio temporis non sequatur. Restat autem vna sola differentia: que si superioribus adiungatur: plenissima fere nomen definitio formabitur. haec autem est qua nomen ab oratione separatur. Inuenitur enim quedam sine dubio orationes: que cum voces sunt et significatiue et secundum placitum quippe que sunt nominibus colligatae: tamen sunt sine tempore: ut cuius dico socrates et plato. haec namque oratio: cum ex nominibus iuncta sit: nomen quidem non est. vox vero est significatiua secundum placitum et tempore vacat. ut igitur nomen ab huiusmodi oratione diuideret addidit hanc differentiam: que est. cuius nulla pars est significatiua separata. Oratio enim quoniam verbis nominibusque coniungitur verba vero vel nomina significatiua esse palam est partes: quoque orationis significare aliquid dubium non est. Nominis vero pars quoniam simplex est: nihil omnino significat sed cum omnis oratio omneque nomen et verbum ex subiectis intellectibus vim significandi sumat est autem aliquotiens. ut vnum nomen multos significet intellectus. Quocirca erit quoque: ut non simplex nomen sit: quod non vnam tantum animi passionem intellectumque designet. Nam cum dico suburbanum urbem imaginationem significandi tener: sed ita ut a toto nomine separatum: cum ad ipsum referret nomen: significet nihil: et ut in eo quod dicimus equiferus: ferus quidem aliquid significare vult: sed si a tota compositione separatur: nihil omnino designat in eo sed nomine in quo cum equi particula iunctum equiferum conueniens designabat. Omnis namque haec compositio vnius intellectus designatiua est. quare in oratione quidem ferus significat. Et enim equus ferus oratio duos retinet intellectus in nomine vero nihil: quoniam hoc quod dicimus equus ferus vnius intellectus designatiuum est. Sed fortasse ferus cum ea parte qua iunctum est: simul quidem conueniens separatum vero nihil. hoc est ergo quod ait

CAt vero non quemadmodum in simplicibus nominibus. sic se habent etiam in compositis. In illis enim nullo modo pars significatiua est. In his autem vult quidem. sed nullius separata ut in eo quod est equiferus ferus. Secundum vero placitum. quoniam naturaliter nominum nihil est. sed quando fit nota. nam designant et illiterati soni: ut serarus. quorum nihil est nomen.

Simplex enim nomen nec imaginationem aliquam partium significationis habet. Composita vero tales habent partes: ut quasi conentur quidem aliquid significare: sed conueniens potiusque quicquam extra significant. ad dito

dito igitur nomini q̄ eius partes nihil separate signi-
ficant: nomē ab orōne distictū est. Postq̄ adiectio-
nē q̄ est: cui⁹ nulla pars est significatiua sepata: qd̄ in
noīs distinctōe valeret explicuit hoc scilicet quo no-
men ab orōne sciungeret: illud quoq̄ differit cur sit
additū qd̄ dictum est s̄m placitum. Nam quoniā nul-
la naturaliter nominiū significatio ē: sed oē nomē po-
sitionem designat: idcirco dictum est s̄m placitū. qd̄
eniz placuit ei qui primus nomina indidit rebus: hoc
illis vocabulis designatur. age enim quis naturali-
ter noīa esse cōfirmeret: quoz apud omnes gentes ē taz
dineria varietas. Nec vero d̄ cū q̄ nulla vox natura-
liter aliquid designet: sed q̄ noīa nō naturaliter sed
positione significēt. Alioquin habent hoc ferarū mu-
torūq̄ aīalium soni: quozū vox quidē significat ali-
quid: vt binnitus equi cōsueti equi inquisitionē: latra-
tus canū latrantū iracūdiā mōstrat: et alia huiusmo-
di. Sed cū voces mutorum animalū propria natura
significent: nullis tamē elemētōz formulis conscri-
būtur. Nomē vero quāq̄ subiacet elemētis: pus ta-
mē q̄ ad aliquā subiecte rei significationē ponat: p̄
se nihil designat: vt cū dicimus sindapsus vel berece-
lein: hec per se nihil qd̄ significat: sed si ad subiecte
rei alicuius significationem ponātur: vt dicatur v̄ bo-
mo sindapsus: vel lapis berecelein: tunc hec q̄ per se
nihil significabant: positione et secūda ponētis quod-
dā placitū designant. Ergo tūc nomē significatiuum
est: quādo (vt ipse ait) sit nota. tunc autē sit nota cum
secundū ponētis placitū vocabulū: qd̄ nāliter ni-
hil designabat: ad subiecte rei significationē dat. hoc
est enim quod ait sit. si enim naturaliter noīa signifi-
carēt: nunq̄ de his Aristoteles diceret: sit nota: tunc
enim nō heret nota: sed esset. Ergo quā nomina s̄m
placitū significatiua sunt. ferarum vero illitteratū
soni s̄m naturā: idcirco horum voces esse nomina nō
dicuntur. Uniuersaliter autē dicimus: oīum vocum
alie sunt que inscribi litteris possunt: alie que nō p̄t
Et rursus earum que inscribuntur vel minime: alie q̄
dem significant: alie vero nihil. Amplius quoq̄ oīus
vociū: alie s̄m placitū designāt: alie vero naturali-
ter. Nomē ergo scdm placitū est: positione enī fa-
ctum est subiecte rei nota. Nihil enim nominiū est:
quod naturaliter significet: nō enim nomē s̄ format
significatio scdm naturā: sed scdm placitū signifi-
catio. Nā et illitterati soni significant: vt sunt ferarum
quos ideo sonos vocauit: quoniā sunt muta quedam
animalia: que vocē omnino nō habēt: s̄ tātum soni-
tu quodā cōcrepant. Quidā enī pisces nō voce: s̄ brā-
ctis sonāt et vt Dorpbirius autumat cicada per pe-
ctus sonitum mittit quozū oīum nihil est nomē: hoc
autē dictum est nō q̄ nullum nomē sit hāz vocū: q̄s
aīalia proferunt: sed q̄ his nō velut nominibus vtan-
tur. Nāz q̄uis illitterata sit vox et natura significet:
vt latratus canū. Dicit tamē latrat⁹: et leonis fremitus:
et thauri mugitus: hec sunt noīa ipsaz vocū: q̄ a
mutis aīalibus proferuntur: sed nō hoc dicimus quā
eorū nihil est nomē: sed quā horū sonozū nihil tale ē
vt nomē esse possit. i. vt scdm ea velut nominib⁹ vtan-
tes fere sibi inuicē colloq̄ntur b̄nt. n. significationē sed
(vt dictū ē) nāitē. Nomē autē s̄m placitū est.

Non homo vero non est nomen: at vero nec posi-
tum est nomen: quo illud oportet appellare: neq̄
enim oratio: neq̄ negatio est: sed sit nomen infini-
tum quoniam similiter in quolibet est et quod est:

quod non est. Catonis autem vel catoni et quecun-
q̄ talia sunt non sunt nomina. sed casus nominis.
Ratio autem eius est in alijs quidem eadem. sed
differt. quoniam cum est vel fuit vel erit adiectum
neq̄ verum neq̄ falsū est. nomen vero semper. vt
catōis ē vel nō ē. nōdū enī aliqd̄ dicit v̄ū neq̄ falsū.
Superi⁹ oīa quecunq̄ extra nomē eēt: p̄dictis ad-
iectionibus a nomine sepauit: nunc uero que nā sunt
quedā que sub diffinitione quidē noīs cadunt: videntē
tū a noīe discrepare: de his differit: vt qd̄ esse nomen
integre videatur expediat. Quod eniz dicimus non
homo vel nō equus: oratio quidem non est. Oīs enim
oratio aut noībus cōstat et verbis: aut solis duob⁹ vel
pluribus verbis: vel solis noībus. In eo at q̄ ē h̄ bo-
mo vnum tantum nomen est: qd̄ dicitur homo: id at
q̄ est non: neq̄ nomē est neq̄ verbum. Quare neq̄
ex duobus verbis cōstat aut ex verbo et nomine: Ver-
bum. n. in eo nullum est: quare id quod dicim⁹ nō bo-
mo oratio nō est. Jam vero nec verbum esse mōstra-
re superflū est: cum in verbis semper tempora re-
periantur: in hoc uero nullū quisq̄ oīno tempus in-
ueniat. Sed nec negatio est. Oīs enim negatio oratio
est: nō homo uero cū oratio nō sit: nec negatio esse
p̄t. Illud quoq̄ q̄ oīs negatio aut vera aut falsa ē:
non homo uero neq̄ verū neq̄ falsū ē: sensus enī
plenus nō ē: quare negatio esse p̄pter hoc quoz nō
dicitur. Nomē uero eē quis dicat: cum omne nomen
sue propriū siue appellatiū sit: definite designet:
Cum enim dico Licero: vnā personā vnāq̄ substan-
tiā noīauit: et cum dico homo qd̄ est nomen appella-
tiuum definitā substantiā significauit. Cū uero dico nō
homo significo quidē quddā qd̄ homo nō ē: sed hoc i-
finitum est. Potest enim et canis significari et equus
et lapis et quodcunq̄ homo non fuerit: et equaliter:
dicitur et in eo quod est et in eo quod non est. Siquis
enim de scylla qui non est: dicat nō homo: significat
quddā: quod in substantia atq̄ in rerum natura nō p̄-
manet. Si quis autē vel de lapide vel de ligno vel de
alijs que sunt rebus dicat nō homo: idē tamen aliqd̄
significat: et semp̄ preter id quod noīat: huiusmodi vo-
cabuli significatio est. Sublato enī boīe qcqd̄ preter
boīem est: hoc significat nō homo: quod a noīe pluri-
mum differt: omne enim nomē (vt dictū est) de fini-
te id significat q̄ nomiat: et nō similiter et de eo qd̄
est et de eo qd̄ non est dicitur: sed hec huiusmodi vox
et designatiua est: et ad placitū: et sine tēpore: et (vt di-
ctum est) partes ei⁹ nihil extra designant. Quare du-
bia apud antiquos sententia fuit: vtrū nomē hoc nō
dicerēt: an hoc aliq̄ adiectiōe diffinitioni noīs subie-
rent. Et qui hoc a noīe separabāt: ita nomē diffinitio-
ne clauderāt dicētes nomē eē vocē designatiua scōz
placitū sine tēpore circumscripse significationis: cui⁹
partes nihil extra designarēt: vt quoniā nō homo rē
circumscripā nō designaret: a nomine separetur. alij
vero nō eodē modo: sed dicebāt quidē id esse nomen:
sed nō simpliciter. Quodā nāq̄ adiectione sub noīe
poni posse illud putabāt hoc modo: vt sicut bō mor-
tūus nō dicit simpliciter homo: sed homo mortūus.
Ita quoq̄ et nomē hoc quod nihil definite significa-
ret: nō diceretur nomē simpliciter: sed nomen infini-
tum: cuius sentētie Aristoteles est auctor: q̄ se hoc vo-
cabulum ei autumat inuenisse. Ait. n. at uero nec no-
men est positum: quo illud oportet appellare: dicēs
id qd̄ dicim⁹ nō homo quo vocabulo debeat appella-

De interpretati. editio. secunde liber primus.

ri: nō nouit antiquitas: et vsq; ad Aristotelē null' no-
uerat quid esset id qd nō homo diceretur: s; hic huic
vocalibus sermone posuit dicēs: sed sit nomē infinitus
nō simpliciter nomen: quoniam nulla circumscrip-
tio ne significat. s; infinitū nomē quoniam plura et ea infini-
te significat. Sed hoc nō soluz huiusmodi vocib' cō-
tingit: vt simpliciter sub nomine poni non possint: s;
sunt quedā alic que omnia quidē nominis habent: et
definite significant: sed quadā alia discrepātia nomi-
na simpliciter dici nō possunt: vt sunt obliqui casus:
vt cum dicimus catonis catoni catonē et ceteros: ho-
rum enim discrepantia est a nomine: q; nomē rectuz
iunctum cum est vel non est enunciationē facit: ut si
quis dicat: socrates est: hoc uerum uel falsum ē. Si
enim uiuēte socrate diceretur: uerū esset: si uero mor-
tuo: falsum esset: quare affirmatio est. Si quis autē
dicat socrates nō est: rursus facit negationē: et in ea
quoq; ueritas uel falsitas iuenit. Ergo omne nomen
rectum iunctū cū est vel nō est enunciationē facit. Ad
vero obliq; casus iuncti cū est uel cū non est enūciatio-
nē nulla rōne perficiūt. Enūciatio nāq; perfect' ora-
tionis intellect' ē: i. quē ueritas uel falsitas cadit. Si q;
ergo dicat catonis ē: nōdū ē plena sētētia: qd. n. cato-
nis ē nō dixit: atq; eodē modo catoni ē: uel catonē ē.
In his ergo quoniam cū est uel nō est iuncti enūciatio-
nē nō perficiūt: est quedā a noie discrepātia: quāq;
sunt nomini oī diffinitione coniuncti. Magna enim ē
discrepātia: q; rectū nomē cū ē iunctū perfectā ora-
tionē facit: obliqui casus imperfectā. Quod autē dictū
ē obliquos casus cū ē uerbo iunctos orationē perfectā
nō facere: nō dicim' quoniam cū nullo uerbo obliqui
casus iūgūtur: ita ut nihil indigētem pficiāt oratōes
Lū. n. dico socratem penitet: enūciatio est: sed nō cū
oī uerbo: sed tātum cū est uel non est bi casus iuncti
perfectam orationem nulla rōne cōstituit: Atq; hoc
ē qd ait. Catonis aut uel catoni et quecūq; talia sunt
nō sunt noia: s; casus nois. Unde et discrepare uidē-
tur hec enim noia non uocantur. Illa. n. rectius dicū-
tur nomina que prima posita sunt. i. que aliquid mō-
strant. Genitiuus. n. casus non aliquid: sed alicui' et
datiuus alicui et ceteri eodē modo. Rect' uero qui est
primus rem monstrat: ut si quis dicat socrates: atq;
ideo hic nominatiuus dicitur: q; nominis quodāmo-
do solus teneat vim nomēq; sit. et uerisimile est eum
q; prim' noia reb' imposuit: ita dixisse: uocet' hic hō:
et rursus uocet' hic lapis. Posteriore uo uisū factuz ē
ut in alios casus primitus positum nomen deriuare-
tur. Illud quoq; maius est: quod oīs casus nominis
casus est alicuius. Ergo nisi sit nomen cuius casus sit:
casus dici nomis recte non pōt. Casus autem omnis
inflexio est s; genitiu' et datiuus et ceteri noiatui in-
flexiones sunt. qre nominatiui casus erunt: s; omnis
casus qui secundum nomen est: nominis casus est. Mo-
men igitur nominatiuus est. Aliud uero casus est ali-
cuius quam est id ipsum cuius casus est: casus igitur
nominis nomen non est. Quod uero adiecit: ratio
uero eius est in alijs quidem eadem: hoc inquit. Ra-
tio et diffinitio obliqui casus et nois eadē in omnibus
alijs est. nam et uoces sunt et significantiue et secundum
placitum et sine tempore et circumscripse designant.
Sed (vt ipse ait) differt: quoniam cum est uel fuit uel
erit adiunctum neq; uerum neq; falsum est. Quod a
recto nomine sine ulla dubitatione perficitur: ut cū
est uel fuit uel erit adiunctum uerum uel falsum con-
ficiat: quod designauit per hoc q; ait. Nomen uero se

per subaudiendum est scilicet facit uerum uel falsū
cum est uel fuit uel erit adiunctum: eorūq; ponit ex-
empla. Catonis est uel nō est. in his enim (vt ipse ait)
neq; uerum aliquid dicitur neq; falsum. quare in-
tegra nominis diffinitio est huiusmodi. Nomen est
uox designatiua secundum placitum sine tempore cir-
cumscripse significatōis: cuius partes extra nihil desi-
gnant: et cum est uel erit uel fuit adiunctum nullius
indigentis orationis perficiens intellectum enūci-
ationemq; constituens: quoniam igitur de nomine
expeditum est: ad diffinitionem uerbi ueniamus.

Verbum autem est. quod con significat tē-
pus. cuius pars nihil extra significat. et
est semper eorū que de altero predicantē
nota. dico autem quoniam con significat
tempus. ut cursus quidem nomen est. currit uero
uermum. con significat enim nunc esse. et semper est
eorum que de altero dicuntur. nota. ut eorum que
de subiecto. uel in subiecto.

Verbi quidem integra diffinitio est huiusmodi. Ver-
bum est uox significantiua secundum placitum q; con-
significat. tempus: et cuius nulla pars extra significa-
tina est. Sed quā cōmune ē illi cū nomine esse uocem
et significantiua et s; placitum: idcirco illa retinet. Ab
his autē q; ppa sūt uerbi: ichoauit. Verbi autē pūm ē:
quo a diffinitione nois segregat: q; cōsignificat tēpus.
Omne enī uerbū cōsignificatiōne tēpis retinet: signifi-
cantiōne nō. Momen. n. significat tēps. Uerbu autē cū pnci-
paliter actus passiōe q; significat: cū ipsis actib' et
passiōib' tēpis quoq; vim trahit: ut i eo q; dico lego
actionē qdē quādā pncipalr mōstrat hoc uerbu: sed
cū ea ipa agēdi significatiōe ples quoq; tēps adducit
atq; id nō ait uerbu significare tēps: s; con significare.
Illeq; n. pncipalr uerbu significat tēps (hoc. n. nois ē)
s; cū alijs q; pncipalr signat vim quoq; tēpis iducit et
lserit. Ergo cū nomē et uerbu uoces significantiue sint
et s; placitū: addito uerbo qd cōsignificat tēps: a noie
segregat: ut. n. sepe dictū ē: nomē significare tēps po-
terit: uerbu uero cōsignificare: et sicut i diffinitione nois
addidit: nihil oīno ptes separatas a tota cōpositiōe
nois designare pp oīones q; noib' eēt cōposite: ut ē
Plato et socrates: ita quoq; i uerbo addidit: nihil ex
uerbi ptes significare: pp eas oīones: q; uerba cōpo-
nūt: ut ē ābulare et currere: hec. n. oīo ex uerbis cōpo-
sita ē: et singula uerba et i ipsa oīone et pter eā p se ipsa
significāt: In uerbo uero nullo modo: et sicut i noie ps
nois nihil signat separata: ita i uerbo pars uerbi ni-
hil extra designat. Dicit autē eē uerbu semp eorū q; d' al-
tero pncipalr notātur qd huiusmodi ē ac si diceret: ni-
hil aliud nisi accidētia uerba significare. Oē. n. uerbus
aliquid accidēs designat cū. n. dico cursus: ipsū qdē est
accidēs: s; nō ita dicit: ut ipsū qdē alicui inesse uel nō i
esse dicat. Si autē dixerō currit: tūc ipz accidēs i alicui-
us actōe pponēs alicui inesse significo et quā q; dicim'
currit: pter aliquid subiectū eē nō pōt (neq; n. dici pōt
pter eū q; currit) idcirco dictū ē oē uerbu eorū eē q; de
altero pdicātur significantiū: ut uerbu quod ē currit:
tale significat qdā: qd de altero pdicet. i. de curren-
te: his igitur expeditis q; ait uerbu cōsignificare tēp:
exēplis aperuit. Ait. n. dico autē quā con significat tēps: ut
cursus qdē ē nomē: currit uero uerbu: cōsignificat. n.
nūc eē: expeditissime qd uerbu distaret a noie: uerbi et
nois itēpositiōe mōstrauit: et. n. quā cursus accidēs ē
et noiatū ē ita ut sit nomē. nō cōsignificat tēps. Currit
uero

vero. i. accidēs i vbo positū pñs tps designat: et hoc vbus distare videt a noie: qđ illud cōsignificat tps: illud vero pter oēm cōsignificationē tps p̄dicat. S3 postq̄ verbū cōsignificare tps cōdit: id qđ supra ias dixerat vbu semp de altero p̄dicari: idem nūc me- moriter quēadmodū p̄dicet cōdit. Aut. n. et semp eoz q̄ de altero dicitur nota ē: vt eoz q̄ de subiecto vel i subiecto. Hoc. s. dicēs: ita vbu significat aliqd: vt id qđ significat de altero p̄dicet: s3 ita vt accidēs: omne nāqz accēs et i subiecto ē et de subiecta substātia sibi p̄ dicat. Mā cū dico currit: id de boie: si ita cōfigit p̄di- co. s. de subiecto et ipse cursus i boie ē. Tñ verbū cur- rit inflexū ē: ergo qđ dicit semp eoz eē notā vbu q̄ de altero p̄dicet: hoc mōstrat: verbū accēs ita semp si gnificare qm̄ ait eas res verbi significatiōe mōstrari q̄ vel i subiecto eēt vel de subiecto diceret: vel certe vt sit ali' intellect': qm̄ solet idifferēter vti de subie- cto aliqd p̄dicari: tāqz si dicat i subiecto eē: et sepe cū dicit de subiecto aliqd p̄dicari: i subiecto eē significat cū vellet oñdere accidētū significatiōe p̄tineri ver- bis: ait ea semp significari verbis que de subiecto es- sent. Sed qm̄ hoc videbat obscuri': patefecit addito vel i subiecto: vt qđ eēt de quo supra dixerat de sub- iecto exponeret: cū addidit vel i subiecto: tanqz. n. si ita dixisset. Verbu qđ semp eozū nota ē: qđ de altero p̄dicant subiecto: sed ne hoc fortasse cupias videat obscuri': hoc dico esse de subiecto qđ eē i subiecto. Vel melior hec expositio ē: si similiter dixisse eū arbi- tremur: tāqz si diceret: oē verbū significat qđ accēs sed ita vt id qđ significat aut pticulare sit aut vniuer- sale: vt id qđ ait de subiecto: ad vniuersalitatē refe- ramus: qđ in subiecto ad solā pticularitatē. Lum. n. dico mouetur: verbū qđem ē: et accēs: s3 vniuersale. Motus. n. plures spēs h3: ut cursus sub motu ponit. Ergo cursus si diffiniēdus est: motū de cursu predica- mus. Quo circa motus genus qđdā ē cursus: atqz iō motus de cursu vt de subiecto p̄dicabit: cursus vero ipse: qm̄ spēs alias nō h3: i subiecto tñ ē. i. i. corrente. Ador' at et ipse qđq̄ sit i subiecto: tñ de subiecto p̄dica- tur. Id dicit eozū eē notā verbū que de altero p̄dica- tur: atqz addit: vt eozū qđ de subiecto vel in subiecto. Hoc dicit qđ accidētū vim verba significat: s3 talius que aut vniuersalia sint aut particularia: vt cū dico moueor: vniuersale qđdā est: et de subiecto dī: vt de cursu. Lum vero dico curro: particulare ē: et quonias de subiecto non dicitur: in subiecto solum est.

C Non currit autem et non laborat: non verbū dico cōsignificat quidem enim tempus: et semper de aliquo est. differentia autem huic non est positum nomen: sed sit infinitum verbum. Quoniam simi- liter in quolibet est et qđ est et qđ nō. est similiter autē curret vel currebat nō est verbum: sed casus verbi differunt autem a verbo quoniam hoc quidem p̄ sens tēpus cōsignificat: illa vō quod complectitur **Q**uēadmodum dicit i noie nō hō nō eē nomē. idcir- co qđ multis alijs cōdēret: que boies nō eēt: quo- niāqz de boie id qđ diceret auferret: nihilqz defini- tū in eadem predicatione relinqueret: qđ enī nō bo- mo ē: pōt eē et cēthaurus pōt eē et equus: et alia q̄ vel sūt vel n̄ sūt: atqz iō infinitū nomē vocatū ē: ita quoqz i verbo qđ ē nō currit vel nō laborat infinitum quoqz ipsum est: qm̄ nō solū de eo qđ ē verū ē: sed etiaz de eo qđ nō ē predicari pōt. Possūm nāqz dicere hō nō currit: et id qđ animo nō currit vel nō laborat de ea

re qđ ē p̄dico. i. de boie: Possūm rursus dicere scylla si currit: s3 scylla nō ē: ergo hoc qđ dico nō currit et de ea re qđ ē valet: et de ea qđ nihil ē p̄dicari. S3 forte ali- quis hoc quoqz i verbis esse finitis cōtēdat. Possūm nāqz dicere equus currit: hippocentaurus currit: et de ea re. s. que est et de ea que nō ē. Et de p̄terito dixit: qđ futurū quidē ante p̄sens tēpus ē: p̄teritū vero retro relinquit: et notio admirabiliqz sermone vsus ē: qđ ait cōplectitur: sed nos id quātū latinitas passa est: trāsferre diu multūqz laborātes hoc solo potui- mus: greca vō oīone luculētī' dictū ē. Ita enīz hēt Tαδε Τόυτ' ἐπιξ. Quod qui grece lingue perit' est quantum melius greca oratione sonet: agnoscit.

Ipsa vero secundum se dicta verba nomina sūt et significant aliquid. Constituit enim qui dicit intel- lectū: et qui audit quiescit: sed si est vel non est: non dum significant: neqz enim signū est rei esse vel nō esse: nec si ipsum est purū dixeris ipsū quidē enim nihil est: cōsignificat autem quandā compositionē: quam sine compositis non est intelligere.

Hoc i loco Porphyri' de stoicorū dialectica: alia- rūqz scholarū multa pmiscet: et i alijs quoqz hui' li- bri partibus idest i expositionib' idē facit: qđ iterdus nobis ē negligēdū. Sepe. n. supflua expositio magis obscuritas cōparat. Mūc autē Aristo. snia huiusmodi ē: verba at̄ iqt̄ ipa dicta s3 se noia sūt: nō fm̄ id qđ ois ps oīonis cōiter nomē vocat: vt dicim' noia rez s3 qđ oē verbū per se dictū neqz addito de quo illud p̄dicetur tale ē vt nomini sit affine. Mā si dicā socra- tes ambulat: id qđ dixi ābulat totū p̄tinet ad socra- tē. Nulla. n. ipsius itelligentia propria ē. At vero euz dico solū ābulat: ita qđ dixi tāqz si alicui insit: idest tāqz si quilibet ābulet: s3 tñ p se ē p̄p̄riāqz retinēs sē tētiā hui' verbi significatio: vnde sit vt apud grecos quoqz cū articularib' p̄positiuis sola verba dicta p̄- ferātur: vt est. Τόυτ' ἐπιξ Τεῖν Τόυτ' ἐπιξ Τεῖν Τό- υτ' ἐπιξ Τεῖν. Quod si verba cū noibus cōiungantur in oīone greca: articularia prepositiua addi nō p̄t nisi sola dicta sint. Quoniam vero significat rem: et ita vt quāuis ea significant que alicui insint: tñ qđ secun- dum se et p suā essētiā dicātur idcirco sunt nomina: et qđ Aristo. ait: Ipsa qđē scdm se dicta verba nomia sūt: tale ē ac si diceret: ipsa quidē sola neqz cū alijs iū- cta verba noia sunt. Cui' rei hoc argumentū reddit. Constituit enī inqt̄ q dicit intellectū: et q audit quiescit hoc aut tale est. Omne nomē auditus qm̄ p syllabas p̄grediens: vox aliquātulū tēporis spatii decerpit: i ipsa p̄gressiōe tēporis: q dicit nomē audiētis quoqz anim' p̄greditur: vt cū dico sperterritus. sicut p syl- labas iū et per et ter et ceteras progreditur nomē: ita quoqz anim' audiētis p easdē syllabas vadit. S3 vbi qz expleuerit nomē: et dixerit iperterritus sicut no- mē a syllabaz p̄gressiōe finitū cōsistit: ita quoqz au- audiētis animus cōquiescit. Mā cū nomē audit totū totā significatiōe caput: et anim' audiētis: q dicētis: syllabas sequebat volēs qđ ille diceret itelligere: cū significatiōe ceperit: cōsistit: et eius anim' p̄fecto de- mū nomine cōstituitur: hoc ē. n. qđ ait: cōstituit enīz q dicit intellectū et qui audit qescit. Et enī is q loq̄ postqz totum sermonē dixerit: audiētis animū consti- tuit (Mō ē enī quo p̄grediatur itelligentia) ipseqz no- mine terminato animus auditoris qui p̄grediebāt: explicatione nois cōstituitur et qescit: et ultra ad itel- ligentiā q̄ppe expedita significatiōe nominis nō p

De interpretati. editio. secūde liber primus.

cedit: sed hoc verbo noīqz cōmune ē: sed si verbū solum dicat. Illā si cū nomine cōiungatur: nōdū audietis cōstituitur intellectus. Est. n. quo vltra progredi animus audiētis possit. Qd cum dico socrates abulat: hic ambulat non per se intelligit: sed ad socratē referē: et in tota oratione cōsistit intellectus non in solo sermone: at vero si solū dictū sit: ita in significatione cōsistit quēadmodū in nomine. Recte igit dictus est: ipsa secundū se dicta verba nomina esse: quoniam cōstituit is q dicit intellectum: et q audit qescit. Vel certe erit melior expositio: si ita dicam: verba ipsa secundū se dicta nomina esse: idcirco quoniam cuiusdā rei habent significationē: neqz enī si talis rei significationē retinet vba: que sēper aut in altero sit: aut de altero p̄dicet: idcirco iā nihil omnino significat: nec qz significat aliquid quod preter subiectū esse nō possit: idcirco iā etiā illud significat: quod subiectū est vt cū dico sapit nō idcirco nihil significat qm hoc ipsū sapit sine eo q sapere potest esse nō possit: nec rursus cū dico sapit illū ipsū qui sapiēs est significo: sed illud quod dico sapit: nomē est cuiusdā rei: que sēper sit in altero et de altero predicet. vñ sit vt intellectus quoqz sit. Illā qui audit sapit: licet p̄ secōstātē rē non audiat (in altero nāqz sēper est) et in quo sit dictū nō ē: tamē intelligit quiddā et ipsius verbi significatione nitit: et ea cōstituit intellectū et quiescit: vt ad itelligētā nihil vltra querat omnino sicut fit i nomine. Quēadmodū enī nomē cuiusdā rei significatio ppria est p̄ se cōstātis: ita quoqz verbū significatio rei ē nō p̄ se subsistentis sed alterius subiecto et quodāmodo fūdamēto nitentis. Est hic questio: nō enim verū videri pōt: qd ait: cōstituit enī q dicit intellectū: et qui audit qescit: nam neqz q dicit cōstituit intellectum: neqz q audit qescit: deest enī qddā sermone vel noi: vt si qs dicat socrates: mor audiētis animus requirit qd socrates faciat ne aliquid: an patiat: et nōdū audiētis intellectus ē getus cū horum aliqd requirit: et i verbo idē: cū dico legit: qs legat animus audiētis requirit. Illōdū ergo qui dicit cōstituit intellectū: nec q audit qescit. Sed ad hoc aristotelē retulisse putādū ē: qm qlibet audiēs cū significatiuā vocē ceperit animo: ei⁹ itelligētia nititur: ut cū qs audit hō: quid sit hoc ipsū qd accipit mēte cōprehēdit: cōstituitqz animo audisse se animal rōnale mortale. Si qs vero huiusmodi vocē ceperit: q nihil oīno designet: animus ei⁹ nulla signatione neqz itelligētia roboratus errat ac vertitur: nec vllis designationis finib⁹ cōquiescit: qre Aristo. recta sētētia ē: et verba scdm se dicta eē noiā: et dicētē cōstituire intellectū: audiētēqz quiescere: sed huiusmodi qstio ab Aristotē p̄posita ē et ab eodē resoluta. Postqz igit Aristotē. fm se dicta verba noiā eē cōstituit: iquit: sed si est vel nō est nōdū significant: q huiusmodi ē ac si diceret. Significatur qdē quiddā a verbis velut a noiā: sed nulla tñ inde negatio affirmatio ue perficit. Luz enī dico sapit: ē qdē qdā significatio: sed nihil aut eē aut nō eē demonstrat. idest neqz affirmatiuū aliquid: neqz negatiuū ē: nā si affirmatio aut negatio i intellectu cōpositionibus inuenitur: ut supra iā docuit: neqz sola noiā dicta neqz verba aut affirmationes: aut vllā faciēt negationē. Pluribus enī modis docuit aristotē. alias non i rebus sed i intellectibus veritatē falsitatēqz eē cōstitutā: qm si i rebus veritas falsitas ue esset: vna res sola aut affirmatio eēt aut q ei contraria est negatio. Illūc vero qm i intellectib⁹ iunctis veritas et falsitas ponit: oratio vero opinionis atqz itel-

lectus passionūqz aīe iterpres ē. Quare sine compositione intellectuū verborūqz veritas et falsitas nō videtur existere. quo circa preter aliquā cōpositionē nulla affirmatio vel negatio est. Verba igitur per se dicta significat quiddā: et sūt rei nomina: sed nōdū ita significat: vt vel esse vel nō esse aliquid cōstituant idest vt affirmationē faciāt aut negationē. Illā sicut in nominis partibus aut vbi partes ipse nihil significat: omnes vero designat simul: ita quoqz in affirmationib⁹ aut negationib⁹ partes quiddā significat: tote vō coniuncte verū falsū ve designant: vt cū socrates philosophus est: socrates philosophus nō est. singillatim posite partes ppria significatione nitūt: sed nihil verū falsū ve significat: oēs vero simul iuncte: vt cum socrates philosophus est: veritatem faciunt. vel q est huic cōtrariū falsitatem. Quare cuqz verba secundū se dicta nota sint. Et significat aliquid: et partes quedā eius cōpositionis sunt: que verū falsum ue faciāt: non tamen ipsa i propria significatione vel eē: quod ē affirmationis: vel nō eē: quod ē negationis: designant. nisi enim cui insit verbum illud fuerit additum: nō sit enūciatio: vt cum dico sapit: nisi quis sapiat: dicam propositio non est. Quod aut addit: neqz enim signū est rei eē vel non esse: tale quiddam est eē quod verbū ē: vel non eē quod infinitū verbū est: nō ē signū rei: idest: per se nihil significat. Esse. n. nisi i aliqua cōpositione nō ponitur. Vel certe omne verbum dictū per se significat quiddā aliquid: sed si ē vel nō ē nōdū significat. Non. n. cum aliquid dictū fuerit idcirco aut esse aut non esse significat. Atqz hoc est qd ait: neqz enim signum est rei esse vel non esse: etenim quā rē verbū designat: esse eius vel nō esse non est signū ipsius verbū: quod de illa re dicitur: ac si diceret: neqz enī signū ē verbū quod dicitur: rei eē vel nō eē hoc ē de qua dicitur re vt id qd dico rei esse vel nō eē: tale sit: tāqz si dicam rem ipsam significare eē vñ nō esse: atqz hic est melior intellectus: vt nō sit signū verbum eius rei de qua dicitur esse vel nō esse subsistenti scilicet vel nō subsistenti: quod illud quidem affirmationis ē: illud vero negationis: vt sit talis sensus: neqz enī quod dicitur verbum signū ē subsistenti rē vel non subsistenti. Sed quod addidit: nec si hoc ipsū est purū dixeris: vel si ita dicam. Nec si hoc ipsū ens purum dixeris. Alexander quiddē dicit est vel ens eaqz uocum esse. Omnia enī p̄dicamēta: que nullo cōmuni generi subduntur: equiuoca sunt: et de oibus eē p̄dicatur. Substātia. n. ē: et qualitas ē rē. Ergo nūc hic dicere videtur ipsum ens vel est: vnde esse traductus est: per se nihil designat: omne enī equiuocū verbum per se positum nihil designat: nisi enī ad res quas p̄ voluntate significat aptetur: ipsum per se eo nullos designatiuum est: quod multa significat. Porphyri⁹ vero aliam protulit expositionem: que huiusmodi ē. Sermo hic: quem dicimus est: nullam per se substantiam monstrat: sed semper aliquam cōiunctionē vel earū rerū que sunt: si simpliciter opponatur: vel alterius secundus participationem: nā cū dico socrates est: hoc quod dico socrates aliquid eorum est que sit: et in rebus his que sunt socratē iungo: fm vero dicā socrates philosophus est: hic inquā socrates philosophia participat. Rursus hic quoqz socratē philosophiamqz coniungo: ergo hoc q dico est vim cōiunctionis cuiusdā obtinet nō rei: quo si propositionem aliquā copulationēqz p̄mittit: solū dictū nihil oīno significat: atqz hoc est: quod ait: nec si hoc ipsum est purum

purum dixeris: id est solum: non modo neque veritate neque falsitate designat: sed omnino nihil est: et quod sequutus est planū fecit: significat inquit quādam compositionē: quā sine cōpositis non est intelligere. Illas si est verbū cōpositionis cōiunctionisq; cuiusdā viz et propriū obtinet locū: purum et sine coniunctione p̄dicatum nihil significat: sed eā ipsam cōpositionem: quā designat: cum fuerit cōiunctum ea que cōponuntur: significare potest: sine cōpositis vero quod significet: non est intelligere. Vel certe ita intelligendū est quod ait: ipsū quodē nihil est: non quoniā nihil significet: sed quoniā nihil verum falsū ve demōstrat: si purum dictū sit: cū enim coniungit: tunc fit enunciatio. Simpliciter enim dicto verbo nulla veri vel falsi significatio est: et sensus quidem totus huiusmodi est: ipsa verba quidē per se dicta noia sunt: nā et qui dicit intellectū cōstituit: et qui audit quiescit: sed quāq; significent aliquid verba: nōdū tamē affirmationē negationem ve significāt. Illā quāvis rem designēt: nōdū tamē subsistēdi eius rei signū est: nec si hoc ipsum est vel ens dixerimus: aliquid ex eo verum vel falsū pōt luenire. Ipsū enī quāq; significet aliquid: nōdū tamē verū vel falsum est: sed in cōpositione fit enunciatio et in ea veritas vel falsitas nascitur: quā veritate falsitateq; sine his que cōponuntur: cōiungunturq; intelligere impossibile est: et de verbo quidem et nomine sufficienter dictum est. Secundo vero volumine de oratione est considerandum.

Cincipit cōmentariorum liber secundus.

Quātū labor humanum genus excolit et beatissimis ingenij fructibus cōplet: si tantum cura exercēde mentis insisteret: non tam raris homines virtutibus uterentur: sed ubi desidia demittit animos cōtinuo feralibus seminarijs animi vber horrescit. Nec hoc cognitione laboris iuenire concesserim: sed potius ignorantia: quis enī laborādi peritus vnq; a labore discessit. Quare intēdēda vis mentis est: verūq; est amitti animum: si remittatur. Adibi autē si potentior diuinitatis annuerit fauor hec fixa sententia est: vt quāq; fuerint preclara ingenia: quorū labor ac studiū multa de his que nunc quoq; tractamus: latine lingue contulerint: non tamen quendam quodāmodo ordinem stillūq; disponēdo disciplinaz gradus ediderūt. Ego omne Aristotelis opus quodcūq; in manus venerit: in romanū stilum vertēs: eorum oīum cōmēta latina oratione perscribā: vt si quid ex logice artis subtilitate: et ex moralis grauitate perit: et ex nālis acumine veritatis ab Aristotele cōscriptū est: id omne ordinatū trāsseram: atq; id quodāmodo lumine cōmētationis illustrem: oēs q; Platonis dialogos vertēdo: vel etiā cōmētādo in latinā redigam formam. His pactis nō equidem cōtempserim Aristotelis Platonisq; sententias in vnā quodāmodo reuocare cōcordiā: eosq; non vt pleriq; dissentire in oibus: sed in plerisq; ex his in philosophia maxime consentire demonstrē: et hec si vita ociūq; superit: cum multa operis huius vilitate: necnō etiā labore contēderim: qua in re faueant oportet: quos nulla coquit inuidia. Sed nūc ad proposita reuertamur. Aristoteles nāq; sēboans librum prius nomē diffiniēdū eē proposuit: post verbū: hinc negationē: post hāc affirmationē: inde cōsequēter enunciationē: orationem vero

postremā. Sed nūc cū de nomine et verbo dixerit cōuerso ordine quod vltimū proposuit: nunc exequitur: et primū de oratione namq; disputat: quam postremā in operis dispositione proposuit: ait enim.

Ratio autē est vox significatiua: cuius partium aliquid significatiuū est separatū: vt dictio: non vt affirmatio vel negatio. Dico autē: vt homo significat aliquid: sed nō quoniā est aut nō est: sed erit affirmatio vel negatio: si quid addat: sed nō vna hominis syllaba nec enim in hoc quod est forex rex significat: sed vox est nunc sola. In duplicibus vero significat quidē aliquid: sed nō secūdū se: quēadmodū dictū ē. Videtur Aristoteles illas quoq; voces orationes putare: quęcūq; vel ex nominibus vel ex verbis consistunt: nō tantū que integrū colligāt intellectū: vt sūt socrates et plato: et ambulare et dicere. hec enī quāq; pleni intellectus nō sint: verbis tamē et nominibus cōponuntur: ait enim orationem eē vocem significatiuā: cuius partes significarent aliquid separatim: significarent inquit non cōsignificaret: vt in nomine et verbo. Docet autem illa quoq; res: eum etiam imperfectas: compositas tamen ex nominibus ac verbis voces orationes dicere: quod ait cum de nomine loqueretur: in eo quod est equi ferus nihil significare ferus: quēadmodum in oratione: que est equus ferus: namq; est equus ferus vox composita ex nominibus est: sed sententiam non habet plenam: et ille ait: quemadmodum in oratione que est equus ferus. Illam si secūdus Aristotelē equus ferus est oratio: cur non alie quoq; que nominibus verbisq; consistunt: quamquā sint imperfecte sententię: tamen orationes esse videantur: cū presertim orationem ipse ita diffiniat: Oratio est vox significatiua: cuius partium aliquid significatiuū est separatim. In his ergo vocibus que verbis et nominibus componuntur: partes extra significant: et non cōsignificant. Illam si nomen et verbum significatiuū est separatim: in his vero vocibus que verbis et nominibus componuntur: partes extra significant: non cōsignificant: etiam voces imperfecte nominibus et verbis compositę orationes sunt. Illam si nomen omne et verbum significatiuū est: hec autem voces id est orationes nominibus componuntur et verbis: dubium non est in his vocibus que ex nominibus et verbis cōiunctę sūt partes per se significare: quod si hoc est: et vox cuius partium aliquid separatim et per se significat: licet sit imperfecte sententię: tamen orationem esse manifestum est. Sed quod addit orationis partes significare: vt dictionem: non vt affirmationem vel negationem. Alexander ita dictum esse arbitratur. Sūt enim inquit alie quidem simplices orationes: que solis verbis et nominibus coniunguntur: alie vero compositę: quarum partes in vnum corpus iunctę iam faciunt orationes: et simplices quidem orationes partes habent eas: ex quibus componuntur: verba et nomina: vt est socrates ambulat. Compositę autem aliquotiens quidem tantum orationes: aliquotiens vero etiam affirmationes: vt cum dico socrates ambulat: et Plato loquitur vtreq; sunt affirmationes: vel cum dico. Aio te eacida Romanos vincere posse. ex orationibus non ex affirmationibus componitur talis oratio. Prior autem simplicitas est: posterior vero compositio. In quibus est autem prius vel posterius aliquid: illud sine dubio diffiniendum est priori